

רזי חנוך

מתרגם ומפרש

על-ידי

א. ש. הרטום

הוצאת "בבנה" תל-אביב

הספרים החיצוניים

מפרשים פרוש קודש בצרוף מבואות

על ידי

א. ש. הרטום

הוצאת "בבנה" תל-אביב

מבוא לספר רזי חנוך

הספר אשר לסנינו, שרגילים לכנותו ספר רזי חנוך, או חנוך ב', או חנוך הסלבי היע אליו בנוסחים שונים בשפות סלביזות שונות (רוסית, סרבית, בולגרית). לדעת החוקרים תרגמו נסחים אלו מן השפה היוונית, והנסח היווני אשר היה לפני המתרגמים הסלביים היה, כנראה, תרגום מהשפה העברית או הארמית. קטעים אחדים מן הנסח היווני נמצאים במובאות אצל סופרים נצריים מן המאות הראשונות של הספירה הנוצרית.

ספר רזי חנוך לא היה ידוע לחוקרים לפני מתחיתה השניה של המאה י"ט לסה"נ. לאחר שפרסם בשנת 1862 קטע אחד ממנו, יצא לאור נסח אחד שלם בשפה רוסית דרומית על-ידי פופוב בשנת 1880 מתוך כתב יד משנת 1679. אחר-כך יצאו לאור נסחים אחרים על-ידי מלמדים שונים ומחוקרים על כתבי היד. במקור יש לציין את העבודות של סוקולוב. ידיעות מפורטות על כתבי היד ומחזוריהם נמצאות במבואות של Charles (1), של Bonwetsch (2) ושל Vaillant (3).

מכל הפרסומים האלה יוצא כי הספר נשתמר בנסח ארץ, בנסח קצר ובנסח קצר מרחב, אשר בו כמה קטעים שאינם בנסח הקצר. החוקרים הראשונים ראו בנסח הקצר קצור מן הארץ, אולם מתוך מחקרו של Schmidt (4) נראה כי להפך — הנסח הקצר הוא המקורי, והחוקרים ברבם קבלו את מסקנותיו ורואים בנסח הקצר או בקצר המרחב את הספר בצורתו המקורית.

להלן נתן את התרגום של הנסח הקצר על פי התרגום האנגלי של Charles Forbes (5).

(1) The book of Secrets of Enoch, translated from the Slavonic by W. R. Morfill and edited with introduction, notes and indices by R. H. Charles. Oxford, 1896.

התרגום הנתן בספר זה הוא בעקרו של הנסח הארץ.

(2) Bonwetsch G. N., Die Bücher der Geheimnisse Henochs (= Text und Untersuchungen zur Geschichte der altchristlichen Literatur. 44. Band. Heft 2). Leipzig, 1922.

התרגום הגרמני הנתן בספר זה הוא של הנסח הקצר המרחב.

(3) Vaillant A., Le livre des secrets d'Hénoch, Paris, 1952.

בספר זה נתן הנסח הקצר המרחב במקורו הרוסי ובתרגום צרפתי, עם מבוא והערות.

(4) Schmidt N., The two recensions of Slavonic Enoch (Journal of the American Oriental Society 41, 1921, 307-312).

(5) Charles R. H., The Apocrypha and Pseudepigrapha of the Old Testament, vol. II, Oxford, 1913, 425-469.

בתרגום זה נתנים שני הנוסחים, הארץ והקצר: בטור השמאלי של כל עמוד — הארץ, ובטור הימני — הקצר.

כל הזכויות שמורות

Copyright by Y. Orenstein,
"Yavneh" Publishing House Ltd.
4, Mazeh Street, Tel-Aviv

נדפס בישראל, תשכ"ט
Printed in Israel 1969

התרגומים הגרמניים של Riessler (6) ושל Bonwetsch (7) והתרגום הצרפתי של Vaillant (8), אולם נשמית את החמר הנמצא רק בנסח הקצר המרחב, הנמצא בשני התרגומים האחרונים הנ"ל.

עקר הספר נכתב, לדעת רב החוקרים, בארץ-ישראל לפני חרבן בית שני ותרגום ליונית במאות הראשונות לסה"נ. משערים כי התרגום נעשה במצרים. התרגומים בשפות הסלכיות נעשו, כנראה, במאות י"א-י"א לסה"נ.

תכן הספר הוא ספור של עליית חנוך השמימה. לפי ספרנו, לאחר שהעלה פעם ראשונה וסיר בלנית מלאכים בשבעת הרקיעים, ראה בהם כמה דברים נסתרים לבני אדם, צוה לכתב את אשר ראה, הורד ארצה, ונתן עצות טובות לבניו, מסר להם את הספרים אשר כתב ואחר-כך העלה שנית לשמים להיות שם לעולם. תאור הדברים שראה חנוך בשמים דומה במקצת לתאור שבספר חנוך א'.

הספר אשר לפנינו נתחבר, כנראה, בהוספה לספר חנוך א'. אין ספק כי זה האחרון הנה לעיני מתברר ספרנו, ואולי כננתו של זה להוסיף עוד ספר (ספר הרוזים) לספרים המהימים את חנוך א' ולספורים השונים על חנוך (ראה המבוא לספר חנוך א'). בכתיב יד אחדים נמצא ספור אנדי על מלכי צדק הנולד באפן מסתורי מאשתו של גיר, בן מתושלח; ספור זה דומה קצת לספור על לדת נח שבספר חנוך א'. לפי אנדה זו, גרש מלכי צדק את הכהנה מחנוך, מתושלח וגיר וממנו יצאה שושלת של כהנים. כנראה אין חלק זה שנוי לספר בצורתו המקורית ואולי הנה מחברו נצרי. לדעת חוקרים אחדים פל ספר חנוך ב' הוא ספר נצרי מאחר המיסד על מקור עברי, אולם אין הוכחותיהם מכריעות, ובאמת אין בחלקו העברי של הספר שום דבר בעל אפי נצרי מובהק.

את החלקה לפרקים ולפסוקים נתן להלן לפי Riessler, Charles, Forbes ו-Bonwetsch. המספרים אינם רצופים, כי הם מקבילים אל החלקה של הנסח הארוך הכולל פרקים ופסוקים שאינם בנסח הקצר. Vaillant נותן חלקת פרקים אחרת על פי חלקת הספר הארוך לפי סוקולוב ואינו מחלק את הפרקים לפסוקים.

אשר לספרות המדעית על ספר רזי חנוך ראה במיוחד המבואות של Pfeiffer (9) ושל Eissfeldt (10). בין המחקרים שנתפרסמו לאחר שצאו לאור המבואות האלה יש לצעין: Rubinstein A., Observations on the Slavonic book of Enoch. (Journal of Jewish Studies 13 1962, 1-21).

(6) Riessler P., Altjüdisches Schrifttum ausserhalb der Bibel, Augsburg, 1928, 452-473.
 (7) ראה הערה 2
 (8) ראה הערה 3
 (9) Pfeiffer R., History of new Testament Times with an Introduction to the Apocrypha. New York, 1949, 539.
 (10) Eissfeldt O., Einleitung in das alte Testament, Tübingen, 1956, 768-769.

*

פל קטע פסוק המובא בבאור כדי לפרשו, מקטן בכוכב בתחלתו וקו מלכסן בסופו. כְּנֹה: * . . . . . /

* *
 *

לוח הקצורים

לציין ספרי המקרא המובאים בפרוש

אס' — אסתר	מל"א — מלכים א'
במ' — במדבר	מל"ב — מלכים ב'
בר' — בראשית	מש' — משלי
דב' — דברים	נח' — נחום
דנ' — דניאל	נחמ' — נחמיה
דה"א — דברי הימים א'	עוב' — עובדיה
דה"ב — דברי הימים ב'	עז' — עזרא
הוש' — הושע	עמי' — עמוס
וי' — ויקרא	צפני' — צפניה
זכ' — זכריה	קהל' — קהלת
תב' — חבקוק	שה"ש — שיר השירים
יהו' — יהושע	שופ' — שופטים
יח' — יחזקאל	שמ' — שמות
יר' — ירמיה	שמאל א' — שמאל א'
יש' — ישעיה	שמאל ב' — שמאל ב'
מל' — מלאכי	תהל' — תהלים

רזי חנוף

עתה הנה ספרי סוד אלהים, חזיונות חנוף.

א

* אמר חנוף: בעת ההיא, כאשר מלאו לי שלש מאות ששים וחמש שנה,
 בחדש השני ביום אחד הייתי בביתי לבדי, נעצב ובוכה. : ובנחתי יושן
 על מטתי. י נראו לי בראש מטתי שני אנשים גדולים מאד אשר לא ראיתי
 כהם מעולם על הארץ. " פניהם כשמש המאיר, עיניהם כלפידים בוערים,
 מפיהם יוצאת אש, בגדיהם — — — — — זרועותיהם ככנפי זהב, ויקראו לי
 בשמי. י ואקום משנתי וארא באמת את שני האנשים עומדים לידי. י ואמרה
 ואקום ואשמתחנה לפניהם ופני כסו מפחד. " ויאמרו לי האנשים: חנוף,
 אל תירא. אלהי העולם שלחנו אליך והנה היום אתה עולה עמנו אל השמים.
 ואתה אמר לבניך ולאנשי ביתך את כל אשר יעשו על הארץ ואל יבקש

פרשה א (א-ב)

מבוא

שני מלאכים מודיעים לחנוף כי הוא יעלה השמימה ומצרים אותו לצות אל ביתו ולומר אל
 בניו שלא יבקשוהו עד אשר ישוב (א). חנוף מקים את מצות המלאכים (ב).

א

<p>(א) * בעת... שלש מאות ששים וחמש שנה ראה בראי כג.</p> <p>(ב) * בחדש השני ביום אחד / באחד מימי החדש השני. לפי נוסח אחר: בחדש הראשון ביום מועד ותכונה, כנראה, ליום הראשון או ליום השביעי של חג המצות. ימי מקרא קדש (וי כג, ז-ח). לפי סברה אחרת: יום ראש החדש.</p> <p>(ד) * שני אנשים / הם שני מלאכים.</p> <p>(ה) * בגדיהם / אחרי מלה זו מלים אשר נמסרו בכתבי היד בנסחים שונים ואין אף אחד</p>	<p>מהם ברור. לפי הנוסח הארוך בכתבי יד אחרים: נוצות שונות כלומר לא בגדים ממש היו להם, אלא גופם היה מכסה נוצות כנף עוף.</p> <p>(ו) * באמת / בהקיצו, לא בחלום.</p> <p>(ז) * ופני כסו מפחד / אם זה הוא הנוסח הנכון, הפנה כנראה: פסיתי את פני מפחד. לפי סברה אחרת יש לתרגם: שני מפחד. קיימים הרבה חלופי נסחים.</p> <p>(ט) * אמר... הארץ / צו לביתך כאיש אשר הגיע ליום חזיו האחרון. * ואל יבקש...</p>
--	--

וְאֵת-תְּנוּעוֹתֵיהֶם מִשְׁנֵה לְשֵׁנָה וַיִּרְאוּנִי מֵאֲחַי מִלְּאָכִים. * וַיִּרְאוּנִי יָם גְּדוֹל מְאֹד, גְּדוֹל מִיָּם הָאָרֶץ וּמִלְּאָכִים עָפִים בְּכַנְפֵיהֶם.

ה

* וַיִּרְאוּנִי אֶת אוֹצְרוֹת הַשֶּׁלֶג וְהִקְרַח וּמִלְּאָכִים נוֹרְאִים שׁוֹמְרֵי הָאוֹצְרוֹת.

ו

* וַיִּרְאוּנִי אֶת אוֹצְרוֹת הַטַּל כְּשֶׁמֶן הַנֵּיח וְאֵת-הַמְּלָאכִים שׁוֹמְרֵי אוֹצְרוֹתֵיהֶם וּמִלְּבוּשָׁם כָּכָל פֶּרַח הָאָרֶץ.

ז

* וַיִּבְיֵאוּנִי הָאֲנָשִׁים הָהֵם וַיַּיַּחֲוּנִי בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם וְשֵׁם הָרְאוּנִי כְּלוֹאִים שְׁמוּרִים לְמִשְׁפֵּט [אֲשֶׁר] אֵין לוֹ מִדָּה, וְאָרָא אֶת-הַגְּדוֹנִים בּוֹכִים. * וְאָמַר אֶל הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ עִמִּי: מִדּוּעַ אֵלֶּה מְעַנִּים? וְשֵׁנִי הָאֲנָשִׁים אָמְרוּ לִי: * הֵם סָרוּ מֵה' וְלֹא

הַמְּלָאכִים נָתַן לוֹ אֶת הַסְּפָרִים, הַמְּכִילִים אֶת הַסּוּדוֹת, וְקָנָה כְּדֵי שִׁיעֲתִיקָם (כב). הַמְּלָאךְ וְגַלְה לַחֲנוּךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ וַחֲנוּךְ כָּתַב אֶת הַפֶּל (כג).

ח

(א) * הַרְקִיעַ הָרֵאשׁוֹן / הוּא הַנִּקְרָא בְּדִבְרֵי חו"ל (תלמוד בבלי חגיגה יב, ב) בְּשֵׁם וַיְלוֹן.

ט

מִלְּאָכִים / מְסַפֵּר הַמְּלָאכִים הָהֵם הוּא מֵאֲחַי. * וַיִּבְיֵאוּ לִפְנֵי הַזְּקֵנִים / לְפִי נִסַּח אַחֵר: וַיִּבְיֵאוּ לִפְנֵי אֶת הַזְּקֵנִים. * הַזְּקֵנִים... הַכּוֹכְבִים / הַמְּלָאכִים הַמְּמַנִּים עַל הַכּוֹכְבִים. * מְרוֹצוֹתֵיהֶם... לְשֵׁנָה / אֵיךְ הַכּוֹכְבִים גּוֹמְרִים אֶת מַהֲלָכָם מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה. * וַיִּרְאוּנִי מֵאֲחַי.

י

(א) * כְּשֶׁמֶן הַנֵּיחַ / אוֹלֵי הַכּוֹכְבִים לְזִכְרוֹתָ שֶׁל הַטַּל. * וּמִלְּבוּשָׁם וְכו' / וּמִלְּבוּשָׁם הָאָרֶץ.

יא

(א) * בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם / הוּא הַנִּקְרָא בְּדִבְרֵי חו"ל (תלמוד בבלי חגיגה יב, ב) רִקִיעַ סָתָם. * כְּלוֹאִים / הֵם, כְּנֹרְאָה, הַמְּלָאכִים שְׁחֻטָּאוּ. * לְמִשְׁפֵּט... מִדָּה / לְפָרְעוּנֵת תְּמוּרָה מִכָּל מַה שְׁאִפְשָׁר לְשַׁעֵר.

אִישׁ אוֹתָךְ בְּבֵיתְךָ עַד אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֱלֹהִים אֲלֵיהֶם. * וְאֲשַׁמַּע וְאֶלֶךְ. וְאֶקְרָא לְשֵׁנִי בְּנֵי מְתוּשֶׁלַח וְרַעִים וְאֶסְפֹּר לָהֶם אֶת כָּל אֲשֶׁר אָמְרוּ לִי הָאֲנָשִׁים.

ב

* וְהִנֵּה, שְׁנֵי בְנֵי, אֵינִי יוֹדַע אֲנִי אֵלֶיךָ וְאֵת אֲשֶׁר יִקְרֵנִי. * וְעַתָּה, בְּנֵי, אֵל תְּסוּרוּ מֵאֲחֵרֵי אֱלֹהִים וּלְכוּ לְפָנָיו וְשִׁמְרוּ אֶת-מִשְׁפָּטָיו וְאֵל תַּעֲבֹדוּ אֶת-הָאֱלִילִים אֲשֶׁר לֹא עָשׂוּ אֶת-הָאָרֶץ וְאֶת-הַשָּׁמַיִם, [כִּי] הֵם יֹאבְדוּ. * יִחַזַּק אֱלֹהִים אֶת-לְבָבְכֶם בְּיִרְאָתוֹ. * וְעַתָּה, בְּנֵי, אֵל יִבְקֹשׁנִי אִישׁ עַד אֲשֶׁר יִשְׁבֹּנוּ אֱלֹהִים אֲלֵיכֶם.

ג

* וַיְהִי בְּדִבְרֵי אֵל בְּנֵי, וַיִּקְרְאוּ לִי שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַיִּקְחוּנִי עַל כַּנְפֵיהֶם, וַיִּשְׂאוּנִי אֶל הַרְקִיעַ הָרֵאשׁוֹן וַיַּיַּחֲוּנִי שָׁם.

ד

* וַיִּבְיֵאוּנִי לְפָנָי הַזְּקֵנִים מוֹשְׁלֵי מַעֲרֻכוֹת הַכּוֹכְבִים וַיִּרְאוּנִי אֶת-מְרוֹצוֹתֵיהֶם

אֲלֵיהֶם / צוֹ אֶת בְּנֵי בֵיתְךָ כִּי לֹא יִחְפְּשׂוּךָ עַד * שְׁנֵי בְנֵי מְתוּשֶׁלַח וְרַעִים / בְּתוֹרָה מְזוּכָר רַק מְתוּשֶׁלַח (בר' ה, כא-כג). בְּנִסַּח הָאָרֶץ מְזוּכָר * וְגַם בֶּן שְׁלִישִׁי שִׁשְׁמוֹ בְּצוּרָה הַמְּקוּרֵית הוּא, כְּנֹרְאָה, עִירֵד, אֲשֶׁר, לְפִי מַה שְׁכָתוּב בְּתוֹרָה, הוּא בְּנוֹ שֶׁל חֲנוּךְ אַחֵר, חֲנוּךְ בֶּן חֲנוּךְ (כ"ד, יח). לְהֵלֵן (נו, ב) מְזוּכָרִים, מְלֻבָּד מְתוּשֶׁלַח וְרַעִים, עוֹד שְׁלֹשָׁה בְּנֵי חֲנוּךְ וְאֵין בִּינֵיהֶם עִירֵד.

פרשה ב (ג-כ)

מבוא

בְּפָרְשָׁה זוֹ מְסַפֵּר עַל עֲלִית חֲנוּךְ לְשַׁבְעַת הַרְקִיעִים. בְּרֵאשׁוֹן רָאָה מִלְּאָכִים, מוֹשְׁלֵי מַעֲרֻכוֹת הַכּוֹכְבִים (ג-ד), אוֹצְרוֹת הַשֶּׁלֶג (ה) וְהַטַּל (ו); בְּשֵׁנִי רָאָה מִלְּאָכִים כְּלוֹאִים עֲצוּבִים: הֵם בְּקִשּׁוֹ מְחֻנּוּךְ שִׁתְּפִיל בְּעֵדֶם וְהוּא הַשֵּׁיב כִּי אֵין לִיצוּר בֶּן-תְּמוּתָה לְהַתְּפִיל בְּעֵד מִלְּאָכִים (ז). בְּשְׁלִישִׁי רָאָה בֶן מְלֵא כָּל טוֹב (ח) וְהַמְּלִיז אוֹתוֹ הוֹדִיעָהוּ כִּי זֶה הוּא הַמְּקוֹם הַמֵּיָעֵד לְצַדִּיקִים (ט). בְּצַפּוֹן הַרְקִיעַ הַהוּא רָאָה אֶת תְּנוּעוֹת הַשָּׁמַיִם, הִירַח וְהַכּוֹכְבִים וְאֵת הַשְּׁעָרִים אֲשֶׁר בְּדַרְכָם הֵם יוֹצְאִים וְשׁוֹקְעִים (י-יא). בְּחַמִּישִׁי רָאָה אֶת הַעִירִים בְּצוּרַת עֲנֻקִים גְּדוֹלִים (יב). בְּנִסַּח הַקְּצֵר הַמְּרַחֵב וְתַנְיִים פְּרָטִים עַל מַעֲשֵׂיהֶם עִם בְּנוֹת הָאָדָם וְעַל פְּרָעוּנָתָם, בְּדוּמָה לְנִמְצָא בְּסֵפֶר חֲנוּךְ א'. בְּרִקִיעַ הַשָּׁמַיִם רָאָה אֶת הַמְּלָאכִים הַמְּמַנִּים עַל סְדְרֵי צְבָא הַשָּׁמַיִם וְעַל חֲלֻקַּת הַעֲתִים וְאֵת הַמְּלָאכִים הַמְּמַנִּים עַל בְּנֵי-הָאָדָם (יג). בְּשִׁבְעִי רָאָה אוֹר גְּדוֹל, כְּסָא הַכְּבוֹד וְהַמְּלָאכִים אֲשֶׁר סָבִיב לוֹ (כ). חֲנוּךְ פָּתַח מִמְרָאָה עֵינָיו וְאֵלֵיהֶם שָׁלַח אֶת גְּבִירָאֵל לְחַזְקוֹ וְלַעֲוֹדָדוֹ (כא). אַחֲרֵי-כֵן, עַל פִּי מִצְוַת ה', הַפְּשִׁיט מִכָּאֵל אֶת חֲנוּךְ אֶת בְּנֵי הָאֲרִיצִיִּים, מִשַּׁח אוֹתוֹ בְּשֶׁמֶן וְהִלְבִּישׁוּ בְּגָדֵי כְבוֹד, וְאָחַד מִרְאֵשֵׁי

שמעו לקול ה' ויִקְחוּ עִצָּה מִרְצוֹנָם הֵם. י וְאֵתְעַצֵּב מֵאֵד עֲלֵיהֶם. וְהִמְלֵאכִים הִשְׁתַּחֲוּוּ לְפָנָיו וַיֹּאמְרוּ לִי: אִישׁ הָאֱלֹהִים, הֲתִפְלֵל נָא בְעַדְנוּ לְאֱלֹהִים. יי וְאֵעַן וַאֲמַר: מִי אֲנִי, אִישׁ בֶּן־תְּמוּתָהּ, כִּי אֲתִפְלֵל בְּעַד מְלֵאכִים וּמִי יוֹדֵעַ אָנֹכִי אֲנִי הוֹלֵךְ וְיִמָּה יִקְרָנִי אוֹ מִי יִתְפַּלֵּל בְּעַדִּי?

ח

* וְהָאֲנָשִׁים הוֹלִיכוּנִי מִשֵּׁם וַיַּעַלְוֵנִי אֶל הַרְקִיעַ הַשְּׁלִישִׁי וַיַּיְחַוֵּנִי בְּתוֹךְ גִּן־עֵדֶן בְּמִקוֹם אֲשֶׁר לוֹ יָפִי מִרְאֵה שָׁאִין לְדַעְתּוֹ. י כל־עֵץ פֹּרֵחַ הֵיטֵב, כָּל־פְּרִי בְּשֵׁל, כָּל־מִזוֹן בְּשֹׁפֵעַ תְּמִיד, כָּל־רוּחַ מִבְּשֻׁמַּת. וְאֶרְבַּעַה נְהָרוֹת זֹרְמִים בְּמִרוּצָה שׁוֹקֵטת וְכָל־גֵּן מוֹצִיא כָּל־מִין טוֹב לְמֵאֲכָל. יי וְעֵץ הַחַיִּים בְּמִקוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר בּוֹ יִנּוּחַ אֱלֹהִים בְּבוֹאוֹ לְגֵן וְהָעֵץ הַזֶּה אֵין לְסַפֵּר עַל רֵיחוֹ הַטּוֹב בְּיֹזְמֵר. יי וְעֵץ אַחֵר לְיָדוֹ, וַיִּתֵּן הַמְּזַרִּים שָׁמֶן בְּלִי הַפּוּגוֹת וְכָל־עֵץ (לוֹ) פְּרִי טוֹב. י וְאֵין שָׁם עֵץ בְּלִי פְּרִי וְכָל־מִקוֹם [מִקוֹם] בְּרָכָה. יי וּמְלֵאכִים שׁוֹמְרֵי הַגֵּן מִזְהִירִים מְאֹד וּבְקוֹל שָׁאִינוֹ פּוֹסֵק וּבְשִׁירָה נְעִימָה עוֹבְדִים אֶת־ה' כָּל־הַיָּמִים. וַאֲמַר: מַה טוֹב מְאֹד הַמִּקוֹם הַזֶּה!

ט

* וַיַּעַנּוּנִי הָאֲנָשִׁים: הַמִּקוֹם הַזֶּה, חֲנוּךְ, מוֹכֵן לְצַדִּיקִים אֲשֶׁר סָבְלוּ עֲוֹנוֹיִם בְּחַיֵּיהֶם: עָנּוּ אֶת־נַפְשׁוֹתֵיהֶם, הִסִּירוּ עֵינֵיהֶם מֵעוֹל, עָשׂוּ מִשְׁפָּט צָדֵק, קָנּוּ לַחֵם לְרַעֲבִים, כִּסּוּ בְּגָד אֶת־הָעֲרֻמִּים, הִקִּימוּ אֶת־הַנוֹפֵל, עֲזָרוּ לְעֹשׂוֹק, הִלְכוּ לְפָנָיו ה' וְעָבְדוּ אוֹתוֹ לְבָדוֹ: לָהֶם מוֹכֵן הַמִּקוֹם הַזֶּה לְגַחֲלַת עוֹלָם.

(א) * הֵם סָרוּ... מִרְצוֹנָם הֵם / לְפִי מַה שָּׁאֵמַר בְּנִסְחַ הָאֲרָץ וְהִי, הֵם הוֹלִיכִים אַחֲרֵי עֲצַת הַשָּׁר שֶׁלָּהֶם הַנְּעוֹשׂ בְּרָקִיעַ הַחֲמִישִׁי. * הִקְחוּ י: יג, ד.

ח

(א) * הַרְקִיעַ הַשְּׁלִישִׁי / הוּא הַנִּקְרָא שְׁתַּקִּים בְּדַבְרֵי חוּ"ל (חֲלָמוֹד בְּבַלְי חֲגִיגָה יב, ב). * שָׁאִין לְדַעְתּוֹ / נִפְלֵא שָׁאִי־אֲפֹשֶׁר לְהַשִּׁיג בְּשִׁכְל הָאֲנָשִׁי. (ג-ב) גַּן עֵדֶן שֶׁבְּרָקִיעַ הַשְּׁלִישִׁי מְתָאָר עַל פִּי דְמוּת גַּן עֵדֶן אֲשֶׁר בְּאֲרָץ (בר' ב, ט-ד). (ג) * בְּמִקוֹם... בְּבוֹאוֹ לְגֵן / בְּסִפְר הַיְכָלוֹת הַנִּקְרָא גַם סִפְר חֲנוּךְ (יְלִינֹק בֵּית הַמִּדְרָשׁ ה, 172) וַאֲמַר: „מִיּוֹם שֶׁנִּרְשָׁה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאָדָם

* וְהָאֲנָשִׁים הָהֵם נִשְׂאוּנִי מִשֵּׁם וַיַּעַלְוֵנִי לְצִפּוֹן הַרְקִיעַ וְשֵׁם הַרְאוּנִי מִקוֹם נוֹרָא מְאֹד: כָּל־עָנּוּי וּמִכָּה. י בְּמִקוֹם הַזֶּה חֲשׂוֹךְ וְעַרְפָּל וְאֵין שֵׁם אוֹר כִּי אִם אֲשֶׁר חֲשׂוֹכָה בּוֹעֲרַת תְּמִיד וְנִהַר אֲשֶׁר זֹרֵם לְעַמַּת הַמִּקוֹם הַזֶּה, קָר וְקָרַח וּבְתִי־כָלֵא. יי וּמְלֵאכִים אַכְזָרִיִּים אֵין רַחֲמִים [לָהֶם] נוֹשָׂאִים גִּשְׁק וּמַעֲצִים בְּלִי רַחֲמִים. י וַאֲמַר: מַה נוֹרָא מְאֹד הַמִּקוֹם הַזֶּה! וַיַּעַנּוּנִי הָאֲנָשִׁים: הַמִּקוֹם הַזֶּה, חֲנוּךְ, מוֹכֵן לְרַשָּׁעִים הַעוֹשִׂים מַעֲשֵׂי רַשָּׁעָה עַל הָאֲרָץ, הַעוֹשִׂים כְּשָׁפִים וּלְחָשִׁים וְהַמְתַּפְּאָרִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם. יי גוֹנְבֵי נַפְשׁוֹת בְּנֵי־אָדָם בְּסִתְר, הַמְנַתְּקִים אֶת מוֹסְרוֹת הָעַל אֲשֶׁר עֲלֵיהֶם, הַמְתַּעֲשָׂרִים בְּרָכּוֹשׁ אַחֲרִים בְּעוֹל, אֲשֶׁר הִמִּיתוּ בְּרַעֲב אֶת־הָרַעֲב אֲשֶׁר הָיָה בְּיָדָם לְהַשְׁבִּיעוֹ וְהַפְּשִׁיטוֹ אֶת־הָעֲרֻמִּים בְּהִיּוֹת בְּיָדָם לְהַלְבִּישֵׁם, י אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אֶת־הַבּוֹרָא וַיַּעֲבְדוּ אֱלִילִים, וַיַּעֲשׂוּ פְּסִילִים וַיַּשְׁתַּחֲוּוּ לְמַעֲשֵׂה יָדֵיהֶם: לָהֶם מוֹכֵן הַמִּקוֹם הַזֶּה לְגַחֲלַת עוֹלָם.

יא

* וַיִּשְׂאוּנִי הָאֲנָשִׁים מִשֵּׁם וַיְבִיאוּנִי אֶל הַרְקִיעַ הַרְבִּיעִי, וַיִּרְאוּנִי אֶת כָּל־הַמְּרוּצוֹת וְהַתְּנוּעוֹת וְכָל קַרְנֵי אוֹר הַשָּׁמֶשׁ וְהַיָּרֵחַ, אֶת־מִדּוֹתֵיהֶם וְאֶת־מַהֲלָכֵיהֶם וְאֶרְאָה אֶת־הַלּוֹכִיָּהִם. י לְשִׁמְשׁ אוֹר פִּי שְׁבַעַה מֵאֲשֶׁר לַיָּרֵחַ, וְסִבּוּבָם וְהַמְרַקְבוֹת אֲשֶׁר עֲלֵיהֶן נוֹסֵעַ [כָּל־אֶחָד] כְּאֲשֶׁר תַּלְךְ הָרוּחַ וְהֵם הוֹלְכִים וְשׁוֹבִים תְּמִיד וְאֵין לָהֶם מְנוּחָה יוֹמָם וְלַיְלָה. יי וְאֶרְבַּעַה כּוֹכְבֵים גְּדוֹלִים תְּלוּיִים בְּיָמִין מְרַכְּבַת הַשָּׁמֶשׁ וְאֶרְבַּעַה בְּשִׂמְאַלָּה הוֹלְכִים עִם הַשָּׁמֶשׁ תְּמִיד. יי וּמְלֵאכִים הוֹלְכִים לְפָנָיו מְרַכְּבַת הַשָּׁמֶשׁ.

הַרְאוּשׁוֹ מִגַּן עֵדֶן הַיָּתֵה שְׂכִינָה שְׂרוּיָה עַל כְּרוּב (ה) * עֵץ אַחֵר / הוּא עֵץ הַדַּעַת וּמַחְבּוֹר סִפְרֵנוּ תַּחַת עֵץ הַחַיִּים". סוֹבֵר כִּי הוּא וַיִּת.

(ב) * אֲשֶׁר חֲשׂוֹכָה בּוֹעֲרַת / אֲשֶׁר בּוֹעֲרַת וְאֵינָה מְאִירָה. מַעַל צוֹאֲרִים עַל שָׁמַיִם. * וְהַפְּשִׁיטוֹ אֶת הָעֲרֻמִּים / הַנִּחְוּ עִרְם אֶת אֲשֶׁר אֵין לוֹ מְלַבָּשׁ. (ה) * הַמְנַתְּקִים... עֲלֵיהֶם / הַפּוֹרְקִים

יא

(א) * אֶל הַרְקִיעַ הַרְבִּיעִי / וְבוֹל בְּדַבְרֵי (ב) * לְשִׁמְשׁ אוֹר... לַיָּרֵחַ / הַשָּׁה חֲנוּךְ א, עב. חו"ל (חֲלָמוֹד בְּבַלְי שֵׁם).

יב

* ורוחות עפות לכל-אחת שתים עשרה כנפים ולשתים עשרה כנפים לכל-אחד מן המלאכים המוליקים את מרכבת השמש המביאים טל וחס כאשר יצנה ה' [אותם] לרדת על הארץ עם קרני השמש.

יג

* והאנשים הביאוני אל מזרח הרקיע, ויראוני את השערים אשר בדרכם יוצא השמש לפי עתים קבועות ולפי תקופות הירח כל השנה ולפי התקצרות והתארכות של הימים והלילות. = [נארא] ששה שערים גדולים ולא יכלתי למד את-גדלם. = ודרך השערים האלה אשר מהם יוצא השמש, הוא הולך למערב. דרך השער הראשון הוא יוצא ארבעים ושנים יום, דרך השני חמשה ושלשים יום, דרך השלישי חמשה ושלשים יום, דרך הרביעי חמשה ושלשים יום, דרך החמישי חמשה ושלשים יום, דרך הששי . . . יומי השנה מתמלאים לפי תשובות עונות השנה.

יד

* ויוליכוני האנשים למערב הרקיע ויראוני ששה שערים גדולים פתוחים

יז

(א) אשר לתאור השערים אשר בהם יוצאים ובאים השמש והירח וסבת התארכות והתקצרות של הימים והלילות בעונות השנה השונות השנה חנוך א עב-עד.
(ב) * ולא יכלתי למד את גדלם / הם גדולים כל כך שאי-אפשר למד אותם.
(ג-ד) * דרך השער הראשון... מתמלאים

יח

(ב) * וכאשר הוא יוצא... ומשיבים לו את הכתר / בשעות היום, כשהשמש מאיר על הארץ, כתר על ראשו; בשקעו מסירים המלאכים את הכתר מעל ראשו ומחזירים אותו לאלהים; ובהיות השמש מתחת לארץ לפני צאתו להאיר שוב, מחזירים המלאכים את הכתר על ראשו. לפי דברי חז"ל (פריק"ר אליעזר) השמש רוכב במרכבה ועולה מעטר ככתן.

לפי תקופת שערי המזרח לעמתם אשר בדרכם שוקע השמש ולפי צאתו דרך שערי המזרח ולפי מספר הימים הוא שוקע דרך השער המערבי. = וכאשר הוא יוצא משערי המערב, לוקחים ארבעה מלאכים את-כתרו ומביאים אותו אל ה' והשמש מסובב את-מרכבתו ויורד בלי אור ומשיבים לו את-הכתר בשערי המזרח.

טו

* ויראוני המלאכים את סדר השערים אשר בהם הוא נכנס ויוצא. את-השערים האלה עשה ה' לקביעת הזמן ולחשוב שנות השמש.

טז

* ויראוני האנשים סדר אחר, [סדר] הירח, את כל מהלכיו, ויודיעוני שני האנשים את כל תקופותיו ויראוני את-שעריו, שנים עשר שערי עולם לצד מזרח אשר בדרכם בא השמש בעונות הרגילות, = וכן את שערי המערב לפי מספר שערי המזרח. = כן הוא נכנס דרך שערי המערב וממלא את-השנה בשלש מאות ארבעה ושלשים יום ולכן נקרא אשר אין לו חלק לשמים.

טז

(א) * בשלש מאות ארבעה ושלשים יום / כנראה צריך לומר, בשלש מאות ארבעה וחס משים יום" כי המדבר על הירח: 364 הוא מספר ימי שנת השמש ולא מספר ימי שנת הירח. אולם בנסח הארץ ובנסח הקצר אשר עליו יסדו Bonwetsch ו-Vaillant את מהדורותיהם נמצא כאן מספר הימים אשר בהם יוצא ושוקע הירח דרך כל אחד השערים. קשה לבאר למה מתכוונים המספרים ההם כי לפיהם הוא יוצא ושוקע שלשים ואחד יום דרך טבעה שערים (ראשון, שלישי, חמישי, ששי, שמיני, תשיעי, אחד עשר), שלשים יום דרך שלשה שערים (רביעי, שביעי, עשירי), חמשה ושלשים יום דרך שער אחד (שני, ושנים ועשרים יום דרך

השער השנים עשר. בסוף הפל שלש מאות ששים וארבעה ימים לפי המספר הנחזק כאן בכל כתבי היד. ברור כי אין מספרים אלה מספרי הימים של חדשי הירח וגם אם נניח שנתבלבלו הדברים והכונה למספר ימי השמש, תמוהים המספרים חמשה ושלשים, ושנים ועשרים. אולי נשתבשו המספרים על-ידי מעתיקים שלא הבינו את הענין. חלופי הנסחים הרבים והוספות רבות - שפונתן לפירוש, אולם אין אף אחת מהן ברורה - הנמצאים בכתבי היד השונים מוכיחים כי הנסח המקורי נשתבש כל כך שאי-אפשר לנסות לקבוע מה היא כוונת המחבר. כנראה נרמזות בהם שיטות המתכוונות לסלק במחזורי

י השנים נחשבות לפי מספר ימיהן, כי אם לא כן ישתנו עונות השנה.
י ובהשלימו את שערי המערב הוא שב והולך לשערי המזרח עם אורו.
כן הוא הולך יום ולילה בתקופתו כמו השמים ומרכבתו אשר עליה עולה
הרוח במרוצתה, [ורוחות עפות שש כנפים לכל-מלאך.

ז

זה הוא סדר הירח. * באמצע השמים ראיתי צבא מזין עובד ה' בתפים
ובמינים בקול שאיננו פוסק ואשתמשע בשמעי אותו.

ח

עלית חנוך לרקיע החמישי.
* ויוליכוני האנשים משם וישאוני אל הרקיע החמישי. וארא שם צבא רב,
העירים, ומראיהם כמראה אדם, גדלם רב מגדל הענקים הגדולים.

ט

* ויוליכוני משם האנשים וישאוני אל הרקיע הששי. וארא שם שבועה גדודי
מלאכים מזהירים ומפארים מאד ופניהם מאירים בשמש ואין הבדל בפנים

שנים מסומים את ההבדל בין מספר ימות החמה ומספר ימות שנים עשר חדש הירח, מציח המחזור של י"ט שנה בלוח הנהוג אצלנו. בנסח המשמש יסוד ל-Riessler ול-Charles אין דבר מכל החשבונות האלה, או מפני שלא היו בנסח המקורי או מפני שהשמיים המעתיקים אשר לא הבינום. * ולכן וכו' / אין דרך לפרש

י

(א) * צבא מזין / לפי מה שנאמר בצו' לוי ג. ג. ונמצאים ברקיע השני כל כחות הצבא ביום הדין.

יא

(א) * הרקיע החמישי / הנקרא מעון וברנסח של Bonwetsch ושל Vaillant בא קטע

ובגדל ואין שני במלבוש [כל-אחד מהם]. * הם מסדרים ומלמדים את-
הסדר הטוב של העולם ומהלך הכוכבים והשמש והירח. * מלאכים,
מלאכים, מלאכי שמים אלו עושים שלום בכל חיי השמים והם שוקדים
על מצוות, על שירה נעימה ונחזקה ועל כל תהלת כבוד. * ומלאכים אקדים
על העתים ועל השנים, ומלאכים אחרים על הנגרות ועל הימים, ומלאכים
אחרים על הפרות והדשא וכל אשר צומח. * ומלאכים אחרים שוקדים על
חיי כל בני-אדם וכותבים לפני ה'. * ובתוכם שבועה חולים ושבועה כרובים
ושבועה [מלאכים] בעלי שש כנפים וקולם קול אקד ושרים איש בקול רעהו
ואין לתאר שירתם ושמח ה' בהדום רגליו.

כ

עלית חנוך לרקיע השביעי.
* ויוליכוני משם האנשים ויביאוני אל הרקיע השביעי וארא שם אור גדול
וכל צבא אש, ראשי מלאכים חסרי גוף ומקום האופנים המזהירים ואירא
ואחל לרעד. * ויניחוני שני האנשים בתוכם. ויאמרו לי: חזק, חנוך, אל תירא.
* ויראוני מרחוק את-ה' יושב על כסאו, וכל צבא השמים עומדים במעלות
ומשתחווים לפני ה'. * ואחרי-כן [הם] שבים והולכים אל מקומם בשמחה
וגיל באור [אשר] אין לו מדה.

ארץ על העירים ועל המצב ברקיע ה'; חנוך הוכיחם על זאת והם החלו
החמישי. העירים לא היו עובדים את לעבדו.

יג

(א) * הרקיע הששי / הנקרא מכון בדברי חז"ל (תלמוד בבלי תגינה יב, ב).
(ה) * וכותבים / את מעשי בני-האדם.
(ו) * חולים / במקור שם העוף האגדי הנקרא בפני הינונים פיניקס, הוא חול (איוב כט, יח, בספסואנגטה). * כרובים / לפי חז"ל ברקיע השביעי, הנקרא ערבות, ונמצאים כמה מיני מלאכים (תלמוד בבלי שם).

יד

(א) * חסרי גוף / יצורים רוחניים.
(ב) * בתוכם / בתוך המלאכים.
(ג) * במעלות / בנסח הארץ: בעשר מעלות. השנה דברי הרמב"ם (הלכות יסודי התורה ב

כא

* והמפארים העובדים אותו לא עזבוהו לילה יום עומדים לפני ה' ועושים רצונו. וכל צבא הכרובים והשרפים עמדו סביב לכסאו. [והמלאכים] בעלי שש כנפים כסו את-כסאו ושרו לפני ה'. * ואחרי ראותי את כל-אלה הלכו ממני האנשים ולא ראיתים עוד. וניחוני בקצה שמים לבדי ואירא ואפל על פני. * וישלח אלי ה' אחד ממפארי, גבריאל, ויאמר לי: חזק, חנוך, אל תירא מן הצבאות, קום ובוא אחרי נעמד לפני ה' לעולם. * ואמר לו: אוי לי, אדוני, נפשי יצאה ממני מפחד. קרא נא לי את שני האנשים אשר הביאוני אל המקום הזה, כי בטחתי בהם ועמהם אלך לפני ה'. * ויאחו בי גבריאל כעלה [אשר] תשאהו הרוח וניחני לפני ה'.

כב

* ואפל על פני ולא יכלתי לראות את-ה' אלהים ואשתחנה לה'. * ויאמר ה' אל מיכאל: קח את-חנוך, הפשט אותו את בגדי הארץ, ומשח אותו בשמן מתוק ונהל בש אותו בגדי כבוד. * ויפשיטני מיכאל את-בגדי וימשחני בשמן מתוק ומראה השמן [מזהיר] יותר מאור גדול ומשחתו כטל מתוק וריחו כמר וזהרו כקרן שמש. * ואביט אלי ואהי כאחד המפארים בלי הגדל. יראה

כא

(א) * והמפארים / הם המלאכים.

כב

- (ח) * בשמן מתוק / שמן מבשם, הוא שמן המשחה. * בגדי כבוד / הכנה לבגדים אשר ידמו אותו למלאכים (ראה להלן).
- (ט) * מאור גדול / מפל אור הידוע על הארץ. * ומשחתו כטל מתוק / לא ברור מה פגותו של בטוי זה.
- (י) * ואהי... בלי הגדל / דכיתי בכל למלאכים.
- (ו) * וינס ה' את משרתי / הכנה, כנראה: כלומר הסודות.

כג

- (ב) * והמצוות וההוראות / הכונה, כנראה, לחקים אשר על פיהם נקבעו מהלכי צבא השמים.
- (ג) * וידבר / כמובן ממוך הספרים.

נפחד סרו ממני. * ויקרא לי ה' בפיו ויאמר: חזק, חנוך, אל תירא. קום נעמד לפני לעולם. * ומיכאל, ראש מלאכי ה' הגדול, הביאני לפני ה'. וינס ה' את-משרתי ויאמר אליהם: הניחו את-חנוך לעמד לפני לעולם. * וישתחו המפארים ויאמרו: הניחוהו לבוא. * ויקרא ה' אל ורטיל, אחד מראשי מלאכיו, והוא חכם כותב את כל מעשי ה'. * ויאמר ה' אל ורטיל: קח את-הספרים מן האוצרות ותן קנה לחנוך וכתב לו את-הספרים; וימהר ורטיל ויבא לי הספרים הנודפים מר ויתן לי את-הקנה מידו.

כג

* ויחל להגיד לי את כל אשר בשמים, בארץ ובבים ואת מהלכי היסודות ומקומותיהם, עונות השנה ומהלכי הימים וחלופיהם, * והמצוות וההוראות. * וידבר אלי ורטיל שלשים יום ושלשים לילה ותדברנה שפתי בלא הפסק. * ואני לא נחתי שלשים יום ושלשים לילה. * ואכתב את כל-האותות וככלותי הגה כתבתי שלש מאות וששים ספרים.

כד

* ויקרא לי ה' וניחני לשמאלו ליד גבריאל ואשתחנה לה'. * ויאמר לי: את כל-הדברים ראית, חנוך, העומדים וההולכים הנעשים בידי, אני מראה אותם לך טרם יקבלו צורה, את-הכל עשיתי מאין לגמצא ומלא-נראה

פרשה ג (כד-ל)

מבוא

בפרקים אלו נאמר כי מסר אלהים לחנוך פרטים על דרך בריאת העולם. פרקים לא-לב חסרים בנוסח הקצר.

כד

- (א) * לשמאלו / לפי דברי חז"ל (פירי ר' אליעזר ד; מסכת היכלות פירי ו אצל ילינק, בית המדרש ב. 43) מחנהו של גבריאל נמצא משמאל לאלהים.
  - (ב) * את כל הדברים... טרם יקבלו צורה / לפי נוסח זה, הכונה, כנראה: אמה ראית את כל היצורים פאשר הם לאחר שיצרתם אותם: עתה אראה לך איך היו קדם שנתתי להם את צורתם. * את הכל... לנראה / פגנת מלים
- אלו להוסיף באור לנאמר קדם לכן: אין בריאת העולם נתנית צורה לחמר קדמון שנמצא לפני אלהים: הוא ברא את הכל מאין: מה שלפני-כן לא היה, הוא המציא. ומה שקדם לכן לא היה אפשר לראותו בכל צורה שהיא, נראה על-ידי בריאת יש מאין. אולי הבין מתבר ספרנו את המקיים תהו ובהו (בר א, ג) כמו שהן מפרשות בתרגום השבעים: דבר לא נראה ולא מוכן.

לְנִרְאָה. : לְמִלְאָכִי לֹא גִלִּיתִי אֶת-סוּדוֹתַי וְלֹא אִמַּרְתִּי לָהֶם אֶת-הַסּוּדוֹת
וְלֹא יָדְעוּ אֶת-מְקוֹמוֹתֵיהֶם וְלֹא אֶת תְּכֵנִיּוֹת בְּרִיאָתִי אֲשֶׁר אֵין לָהֶן סוּף וְאֵין
לְהִשְׁגֹּן. : אֲנִי גִלִּיתִי אֶת-הָאוֹר וְאֶת-הַלֵּל בְּתוֹךְ הָאוֹר, כְּאֶחָד הַבְּלִיתִי נִרְאִים,
כִּהְתַּהַלֵּף הַשֶּׁמֶשׁ מִמּוֹרֶחַ לְמַעְרָב. * וְאֶחָשֵׁב לְהִכִּין תְּכֵנִיּוֹת לְבְרִיאָה וְלַעֲשׂוֹת
בְּרִיאָה נִרְאִית.

כה

* וְאֶצוּ בַתְּחֻתּוֹנִים כִּי יֵצֵא אִידוּאֵל הַגְּדוֹל מֵאֵד אֲשֶׁר בְּבִטְנוֹ אֲבָן גְּדוֹלָה מְאֹד.
= וְאִמַּר לוֹ: הַבְּקַע, אִידוּאֵל, הַנִּרְאָה יִגְלֵד מִמֶּנּוּ. : הוּא גִבְקַע וְתֵצֵא מִמֶּנּוּ אֲבָן
גְּדוֹלָה [אֲשֶׁר] מִמֶּנּוּ בָּאָה כָּל-הַבְּרִיאָה שֶׁחִפְצָתִי לַעֲשׂוֹת וְאִרְאֶה כִּי טוֹב.
: וְאִקִּים לִי כֶּסֶף וְאֶשֶׁב עָלָיו. וְאִמַּר אֵל הָאוֹר: עֲלֵה לְמַעְלָה יוֹתֵר, עֲשֵׂה אֶת-
עֲצָמָךְ נְכוֹן, הִיְהִי יְסוּד לְמָרוֹם. * לָכֵן אֵין כָּל-דְּבָר מִמַּעַל לְאוֹר. וְאֶעֱמַד
עַל כֶּסֶףִי.

כו

* וְאִרְאֶה שְׁנִית בַּמַּעַמְקִים וְאִמַּר: יֵצֵא מִן הַבְּלִיתִי נִרְאָה דְּבָר קָשָׁה [לְהִיּוֹת]

(ג) * לְמִלְאָכִי... וְאֵין לְהִשְׁגֹּן / אֵף הַמִּלְאָכִים
אֵינִם יוֹדְעִים אֶת אֲשֶׁר אֲנִי עוֹשֶׂה לָּהֶן: אֵין כָּל בְּרִיָּה
שֶׁתּוֹכֵל לְהִשְׁגֹּן אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מֵעֲצָמָה
וְאֲנִי לֹא גִלִּיתִי אוֹתָם לְמִלְאָכִים.

(ד) * גִּלִּיתִי אֶת הָאוֹר / בְּרִאָתִי, בַּעֲשׂוֹתִי אוֹתוֹ
נִרְאָה. * וְאֶתְהַלֵּף בְּתוֹךְ הָאוֹר... מִמּוֹרֶחַ
לְמַעְרָב / מְלִים אֵלּוּ מִסְמָלוֹת, כְּנִרְאָה, אֶת
שְׁלֹטוֹנוֹ שֶׁל אֱלֹהִים עַל כָּל הַנִּמְצָא: כֶּשֶׁתְּהָאוֹר
בְּלִבָּד הִיְהִי נִמְצָא, וְהוּא מִלֵּא אֶת תְּכֵלֶת כְּלֵה.

(ה) * וְאֶחָשֵׁב לְהִכִּין תְּכֵנִיּוֹת וְכו' / אֶתְרִי
בְּרִיאַת הָאוֹר נִתְּתִי אֵל לְבִי לְבְרִיא אֶת שְׂאֵר
הַדְּבָרִים.

כז

(א) * אִידוּאֵל / אוֹלִי נִם כְּאֵן הַכְּתָה לְאוּרִיאֵל.
מִחֲבַר סִפְרֵנוּ מֵתָאֵר לוֹ אֶת הַבְּרִיאָה כִּי צִירַת
הַמִּלְאָךְ אִידוּאֵל, אֲשֶׁר בְּבִטְנוֹ אֲבָן גְּדוֹלָה
הַמְּסַמְלֶת אֶת כָּל הַחֲמַר אֲשֶׁר מִמֶּנּוּ נִבְרָא
הָעוֹלָם. אֱלֹהִים צָוָה אֶת הַמִּלְאָךְ לְהַבְּקַע כְּדִי
שֶׁתִּצָּא הָאֲבָן מִבִּטְנוֹ וּמִן הָאֲבָן הוֹאֵת נַעֲשׂוּ כָּל

נִרְאָה. וְיֵצֵא אֲרוּכֵס קָשָׁה, כְּבֵד וְשֹׁחַר מְאֹד. : וְאִרְאֶה כִּי טוֹב וְאִמַּר לוֹ: רַד
לְמִטָּה וַעֲשֵׂה אֶת-עֲצָמָךְ נְכוֹן וְהִיְהִי יְסוּד לְאֲשֶׁר לְמִטָּה. וְיִרְדַּד וַיַּעַשׂ אֶת-עֲצָמוֹ
נְכוֹן וְהִיְהִי יְסוּד לְאֲשֶׁר לְמִטָּה. וְאֵין כָּל-דְּבָר תַּחַת הַחֹשֶׁף.

כז

* וְאִקִּיף דְּבַר-מָה בְּאוֹר וְאֶעֱשֶׂה אוֹתוֹ עֵבֶה. = וְאֶטָּה דְרָךְ הַמַּיִם עַל
הַחֹשֶׁף.

כח

* וְאֶחֻזַּק וְאִקִּים סְלָעִים גְּדוֹלִים. = וְאֶצוּ אֶת גְּלִי תַהוֹם לְהַתְּיַבֵּשׁ אֵל תִּיבְשָׁה.
: וְאֶאֱסֹף בְּנִהְרוֹת אֶת-הַמַּיִם. : וְיִזְרְמוּ אֵל הַיָּם הָעֵמֶק וְאֶאֱסְרוּהוּ בְעַל וְאֶתֵּן
בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַיָּם גְּבוּל עוֹלָם אֲשֶׁר לֹא יַעֲבְרוּהוּ הַמַּיִם וְאֶעֱשֶׂה אֶת-הַרְקִיעַ
וְאֶשִׂים עָלָיו אֶת-הַמַּיִם.

כט

* לְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם יִצְרָתִי אֶת-הַשֶּׁמֶשׁ מִן הָאוֹר הַגְּדוֹל וְאֶתְנַהוּ בַשָּׁמַיִם לְהָאִיר
עַל הָאָרֶץ. : מִן הָאֲבָנִים הוֹצֵאתִי אֵשׁ גְּדוֹלָה וּמִן הָאֲבָנִים עָשִׂיתִי אֶת כָּל-

אוֹר, לֹא אֲבָן, וְגַם לְפִי הִנְסַח שְׁלֹפְנֵינוּ לְהִיּוֹת לְמַעְלָה מִכָּל. מִכָּל מְקוֹם הָעֵצִים
וְאֶמַּר לְהִלָּן כִּי צָוָה אֱלֹהִים עַל הָאוֹר סְתוּם.

כו

(א) * אֲרוּכֵס / כְּנִרְאָה, הוּא שֶׁר הַחֹשֶׁף, בְּנִגּוּד לְאוּרִיאֵל, שֶׁר הָאוֹר.

כז

(א) * דְּבַר-מָה / אוֹלִי הַכְּתָה לְבְרִיאַת הָאוֹר, וְהוּא מְזַכֵּר בַּמִּפְרָשׁ בְּנִסְתָּחִים אֶחָדִים, אוֹלָם
הַפְּרָטִים סְתוּמִים.

כח

(א-ב) * וְאֶחֻזַּק... לְיִבְשָׁה / כְּנִרְאָה, חוֹשֵׁב הַמְּחַבֵּר
כִּי נַעֲשׂוּ הַסְּלָעִים מִמִּי תַהוֹם אֲשֶׁר נִתְּיַבְשׁוּ וְנִקְפְּאוּ.
הַמַּיִם נִקְוּ בְשִׁלְשִׁי, וְאֵלּוּ לְפִי מִחֲבַר סִפְרֵנוּ
הַמַּיִם נִקְוּ לְפָנַי בְּרִיאַת הַרְקִיעַ.

(ג-ד) * וְאֶאֱסֹף... הָעֵמֶק / רְאָה ב'ר' א' ט.
(ד) * וְאֶתֵּן... יַעֲבְרוּהוּ הַמַּיִם / רְאָה תהל' קד, ט.
סְדֵר הַבְּרִיאָה אֵינּוּ כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בַּתּוֹרָה, כִּי
לְפִיָּה נִבְרָא הַרְקִיעַ בַּיּוֹם הַשְּׁנַיִ שֵׁם שֵׁם, ו) (ב'ר' א' ז).

כט

(א) * לְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם / לְמַשַּׁל עַל כָּל צְבָא
הַשָּׁמַיִם... יִצְרָתִי... הַגְּדוֹל / דַּעַת הַמְּחַבֵּר
הִיא כְּנִרְאָה כִּי הַשֶּׁמֶשׁ נִצְרָר מִן הָאוֹר אֲשֶׁר
נִבְרָא בַתְּחִלַּת הַבְּרִיאָה. * וְאֶתְנַהוּ... הָאָרֶץ /
רְאָה שֵׁם שֵׁם, טו.
(ג) * מִן הָאֲבָנִים... חֲסִרִי נִיף / כְּאֵן מְדַבֵּר

הצבאות חסרי גוף ואת כל צבאות הכוכבים ואת הכוכבים, השרפים והאופנים ואת כל-אלה הוצאתי מן האש.

ל

* על הארץ צויתי להצמיח את כל-העצים וגבעות גבהות, מיני דשאים וחרעים, לפני עשותי נפשות חיות הכינותי להן את-המזון. י על הים צויתי להוציא ולהוליד את-דגיו וכל-שרץ השורץ על הארץ, חיות ובהמות וכל-גוף אשר יעוף. י ובכלותי את כל-אלה צויתי על חכמתי לעשות את-האדם.

לג

* ואתה, חנוך, את כל אשר הראיתיך ואת כל אשר ראית בשמים ועל הארץ ואת כל אשר כתבת בספרים האלה, אני המצאתי את בריאת כל-אלה,

לפי נסח אחר ומן האש וכו'. לפי מחבר ספרנו אין הבדל בין בריאת המלאכים חסרי הגוף ובין הכוכבים וצבאות השמים. כלם נבראו מן האש אשר הוצאה מן האבנים.

על בריאת המלאכים, אשר נבראו ביום השני (פרקי דר' אליעזר ה' בראשית רבה ג, ה לפי דעתו של ר' יוחנן) או בתמישי (בר' רבה שם, שם לפי דעתו של ר' חנינא) מאש (פסיקתא דרב כהנא פסקא א, מהדורת בונר דף ג, א). * ומן האבנים... הצבאות /

ל

הקצר פרטים על בריאת האדם. בנסח הארץ מספר על זה באריכות, אולם ברור כי מה שנאמר שם או חלק ממנו בא לא מן המחבר אלא מן המתרגם היווני, כי שם מתפרש השם אדם נוטריקון, ראשי תבות המורות על ארבע רוחות השמים; וזה עולה יפה רק ביונית, אשר בה השם הוא בעל ארבע אותיות, שכל אחת מהן נמצאת בראש אחת המלים המורות על רוחות השמים. האגדה שלפיה נברא אדם הראשון מעפר שגלקח מארבע רוחות העולם רונחת גם בדברי חז"ל. ראה למשל מדרש תנחומא פקדיו ג; תרגום יונתן בר' ג.

(א) * העצים... וחרעים / ראה בר' א, יא-יב. גם כאן שנה המחבר את סדר הבריאה הכתוב בתורה, כי לפיה נבראו הצמחים ביום השלישי וצבא השמים ביום הרביעי. * וגבעות גבהות / לא הזכרה בריאתן בתורה. * לפני... המזון / אלהים בחכמתו לא ברא את בעלי-החיים עד שברא את צרכי פרנסתם. (ז) * על הים... יעוף / ראה שם שם, כ-כה. מחבר ספרנו לא הבדיל בין בעלי-החיים הנבראים בתמישי (שם שם, כ-כב) ובין הנבראים בששי (שם שם, כד-כו). לפי דעתו נבראו כל בעלי-החיים מן הים. (ח) * ובכלותי וכו' / ראה שם שם, כו. אין בנסח

את-הכל בראתי בחכמתי מן העליונים ועד התחתונים. י כל-יועץ לא היה שם. אני נצחי, לא בידים עשיתי, מחשבתי היא יועצי, דברי הוא מעשה ועיני מביטות אל הכל; בהיטי הכל קים ובהסירי את-פני הכל אוכד. י תן את-לבך, חנוך, ודע מי הוא המדבר אליך וקח את-הספרים אשר כתבת. י ואני נותן לך את-המלאכים שמואל ורעואל ואת אשר הביאוך אלי. רד על הארץ והגד לבניך את כל אשר דברתי לך ואת כל אשר ראית מן השמים התחתונים עד כסאי, י את כל-הצבאות אני עשיתי, אין מתקומם לי ואין לא נכנע לפני, הכל נכנעים לפני מלכותי ועובדים את-ממשלתי. י ומסר להם את-הספרים הכתובים בידך. י ויקראו בהם ויפירו את בורא הכל ויבינו גם הם כי אין בלעדי ויחלקו את-הספרים הכתובים בידך לבניהם, והבנים לבניהם, וקרובים לקרוביהם מדור לדור, [היה] סרסור למיכאל שר צבאי, י כי כתב ידך וכתב אבותיך אדם ושת לא יאבדו עד

פרשה ד (לג-לו)

מבוא

לאחר שהזכיר אלהים לחנוך את כל אשר הראהו, צוהו לרדת אל הארץ ולמסר לבני ביתו את הספרים אשר כתב למען יפירו במעשי אלהים (לג). הודיעו שיביא המבול על הארץ (לד). הצייל רק איש אחד ובני ביתו (לה). חנוך ישאר בארץ שלשים יום כדי למלא את תפקידו (לו). אלהים שלח אליו אחד ממלאכיו (לז).

לג

(ד) * לא בידים... מעשה / בדברי, לא בידים, עשיתי את הכל. לפי פרוש אחר למשפט הראשון פונה אחרת, הבאה לפרש נצחי: לא בידים ועשיתי, כלומר לא אחר עשה אותי. * בהיטי... אוכד / השנה תחל' קד, כט. (ו) * שמואל ורעואל / זו היא, בנראה, הצורה העברית המקורית של השמות הנמצאים בנסח הסלבי. יש משערים כי שמות אלו מרכיבים מן שמות השמים והארץ (ארעא) בארמית ומן אל וכי כוננתם: אל השמים, אל הארץ, כלומר המלאך הממנה על השמים והמלאך הממנה על

הארץ. * ואת אשר הביאוך / לפי נסח אחר: אשר הביאוך. * מן השמים... כסאי / בכל שבעת הרקיעים. (ז) * סרסור וכו' / מתוך בין מיכאל ובין בני-האדם: תביא אל כל בני-האדם את אשר למדך מיכאל. לפי פרוש אחר: אמן לך את מיכאל למתוך, כלומר מיכאל יהיה מליץ בעדך ובעד ורעך. יש מפרשים על יסוד הכתוב בנסח הארץ: אמן את מיכאל להשגיח על הספרים אשר כתבת למען לא יאבד. (יא-יב) * אריוך ומריוך / אין בידני לקבץ

הדור האחרון כאשר צויתי את-מלאכי אריוף ומריוף. הנה הפלתי קלף על הארץ וצויתי כי ישמר לכל-העמים. וכי ישמרו כתבי אבותיך, וכי לא יאבדו במבול אשר אביא על ורעה.

לד

* כי יודע אני את רשעת האדם כי אינם רוצים לשאת את-העל אשר שמתי עליהם ואינם זורעים את-הזרע אשר נתתי להם, כי הם יסירו את-עלי וירצו לשאת על אחר ויזרעו זרע שוא ויעבדו לאילי הבל ויכפרו ביחודי. וכל-הארץ תהפך בעול, ברשע, בנאוף ובעבודת האלילים. אז אביא מבול על הארץ והארץ תשקע יחד בבצה גדולה.

לה

* ואשאיר איש צדיק עם כל-ביתו, אשר יעשה כרצוני ומזרעו יקום אחרי-

מי הם. * וצויתי... לכל העמים / צויתי יאבדו כאשר תשחת הארץ ממי המבול כי לא יאבדו ספריה בכל עת וכי גם לא העתיד לבוא.

לד

(א) * ויכפרו ביחודי / לא יאמינו כי אני האל היחיד.
(ב-ג) ראה בר' יא-יג.

לה

(א) * איש צדיק / נח (שם שם, ט). * אשר שבעה במקום מלה דומה שפרושה בלי אין לו שבעה / משערים כי בטוי זה מספר. בא משעות תרגום מן הינית: המתרגום הסלבי קרא מלה שפרושה שאין לו המלאכים הממנים על הארץ.

לו

(א) * לעשות... בלבך / להשאר בביתך וילדבר אל בניך כפי רצונה. טוב לא ירד ארצה.

לז

(א) * ויקרא... המלאכים / לא פרח אף באחד מן הנסחים מה הוא תפקידו של מלאך זה. בלי ספק משבש. לפי מהדורת Vaillant הכונה הנסח

כן דור אחר, אשר אין לו שבעה. * אז יגלה מנהיג דור זה את-הספרים בכתב ידך וספרי אבותיך. שומרי הארץ יראום אל אנשי האמונה, * יפרשום לדור שהוא ויכבדו באחרונה מבראשונה.

לו

* ועתה נותן אני לך, חנוך, מועד שלשים יום לעשות בביתך; דבר אל בניך את כל אשר בלבך למען יקראו ויבינו כי אין אלהים מלבדי. * ואחרי שלשים יום אשלח לך את-מלאכי ויעלוך מן הארץ ומבניך כאשר הוא רצוני.

לז

* ויקרא ה' לאחד המלאכים, זקן [מלאכי] שאול וישלחהו אלי. מראה המלאך כשלג וידיו כקרח ויקרר את-פני כי לא יכלתי לשאת את-החם הגדול ואת-היראה. וידבר ה' אלי.

היא: לא יכלתי לשאת את אימת ה' פשם שאי-אפשר לשאת את אש הכבשן ואת חם השמש. אחרי פסקה זו חסר משהו ולפי הנסח הארץ יש להשלים כי חנוך הורד שוב אל הארץ, צוה את בני ביתו להתאסף אליו ודבר אליהם.

הָאָרֶץ, אֲוִיר וּכְפֹר. וְאֵבִיט זְמַן מָה אֵיךְ הַמְחֻזְקִים בַּמִּפְתָּחוֹת מִמְּלָאִים אֶת-
הָעֲנָנִים וּבְתֵי הָאוֹצְרוֹת אֵינָם מִתְרוֹקְנִים. * וְאָרָא אֶת תְּדַרְי הָרוּחוֹת אֵיךְ
מְחֻזְקֵי מִפְתָּחוֹתֵיהֶם מְבִיאִים מֵאֲזֹנִים וְכֻלֵי מִדָּה. בְּרֵאשׁוֹנָה שְׁמִים אוֹתָן
בְּמֵאֲזֹנִים וְאַחֲרֵי-כֵן בְּכֻלֵי מִדָּה, וּמִן כְּלֵי הַמִּדָּה מְשַׁלְּחִים אוֹתָן עַל הָאָרֶץ
פֶּן תִּרְעַדְנָה אֶת כָּל-הָאָרֶץ בְּנִשְׁבָּתָן הַחֻזְקָה.
* מִשֵּׁם הוֹבֵאתִי אֶל מְקוֹם הַמְשָׁפֵט וְאָרָא שֵׁם גִּיהֶנֶם פְּתוּחָה, הַכְּלוּאִים
וּמִשְׁפֵּט אֵין סוּף.

מא

* וּבְרֵאוֹתַי נֶאֱנַחְתִּי וְאָכַכָּה עַל הַשְּׁמֵדָת הַרְשָׁעִים וְאָמַר בְּלִבִּי: * אֲשֶׁרִי [הָאִישׁ]
אֲשֶׁר לֹא נוֹלַד אוֹ אֲשֶׁר נוֹלַד וְלֹא חָטָא לִפְנֵי ה' כִּי לֹא יָבוֹא אֶל הַמְּקוֹם הַזֶּה
וְלֹא יֵשֵׂא אֶת-הָעֵל הַזֶּה.

מב

* וְאָרָא אֶת שׁוֹמְרֵי מִפְתָּחוֹת שְׁאוֹל עוֹמְדִים לְיַד הַשְּׁעָרִים כְּנֹחְשִׁים גְּדוֹלִים.
פְּנִיָהֶם כְּלַפִּידִים בּוֹעֲרִים, עֵינֵיהֶם כְּלִהְבוֹת חֲשׂוּכוֹת וְשִׁנֵּיהֶם חֲשׂוּפוֹת עַד
תְּזוּתֵיהֶם. * וְאָמַר לִפְנֵיהֶם: מִי יִתֵּן וְלֹא רָאִיתִי אֶתְכֶם, לֹא יָבוֹא אֲלֵיכֶם אַחַד
מִמִּשְׁפַּחְתִּי.

מִלְךָ [מְלִכִי] הַמְּלָכִים, מִי יֵשֵׂא אֶת אִמְתּוֹ בְּלִי
סוּף אוֹ אֶת הַבְּעֵרָה הַגְּדוֹלָה". בְּמִלִּים
הָאֲחֵרוֹנוֹת הַפְּנִיָּה, כְּנִרְאָה, לְחֵי נִצַּח בְּעוֹלָם
הַבָּא וְלֹאֵשׁ הַגִּיהֶנֶם.

(ח) הַנִּסְחָה מְשַׁבֵּשׁ וְלָקוּי בְּחִסְר. מִתְקַבֵּל יוֹתֵר
הַנִּסְחָה שֶׁבְּמִהְדוּרַת Vaillant: „מה נורא... בְּשֶׁר
וְדָם, כִּי רִצּוֹנוֹ חַיִּים וּרְצוֹנוֹ מוֹת (כְּלוֹמֵר:
בִּידוֹ לְהִשְׁאִיר בְּחַיִּים אוֹ לְהַמִּית); לְעַמֵּד לִפְנֵי

מ

(יא) * מֵאֲזֹנִים וְכֻלֵי מִדָּה / כְּדִי שֶׁנִּשְׁבָּתָם תִּהְיֶה
לְפִי רִצּוֹן אֱלֹהִים, וְלֹא חֻזְקָה יוֹתֵר מִדֵּי.
הַמֵּאֲזֹנִים שׁוֹקְלִים כְּנִרְאָה אֶת כֹּחַ הָרוּחוֹת
וְכֻלֵי הַמִּדָּה מוֹדְדִים אֶת כְּפֹת הָאֲוִיר אֲשֶׁר
יִתְנוּעַע עַל-יְדֵי נִשְׁבַת הָרוּחוֹת.

(טא) * מִפְתָּחוֹתֵיהֶם / מִפְתָּחוֹת אוֹצְרוֹתֵיהֶם.
(יא) * בְּמִדָּה / לְפִי הַמִּדָּה הַנִּקְבָּצֵת בְּיַד אֱלֹהִים.
(טב) אֵינָם חֲפְשִׁים בְּתִנוּעוֹתֵיהֶם. בְּרוּר כִּי אֱלֹהִים
אוֹ אַחַד מִמְּלָאכָיו הַמְּמַנֶּה עַל זֶה הוּא הַמְּחֻזְקֵי
בְּשֶׁרְשָׁרוֹת וְהַמְרַסֵּן אֶת תְּנוּעוֹת הַשְּׁלֵג וְהַקְּרַח.

מא

(ב) * הָעֵל הַזֶּה / עַל הַפְּרָעוּת.

מב

(א) * כְּלִהְבוֹת חֲשׂוּכוֹת / כְּלִהְבוֹת אֵשׁ הַבּוֹעֶרֶת
וְאֵינָהּ מְאִירָה (ראה י, ב). לְפִי פִרְשׁ אַחֵר:
כְּנִרְוֹת כְּבִיבִים. * וְשִׁנֵּיהֶם וְכו' / שְׁנִים אֲרָכוֹת
הַיּוֹצְאוֹת מִן הַפֶּה וְהַמְנִיעוֹת גְּלוּיוֹת עַד הַחֻזָּה.

הוֹרָאוֹת חֲנוּךְ אֶל בְּנָיו

לט

* הַיּוֹם נִשְׁלַחְתִּי אֲלֵיכֶם עַל-פִּי מִצְוֹת ה' לֵאמֹר לְכֶם אֶת כָּל אֲשֶׁר יִהְיֶה עַד
יוֹם הַדִּין. * וְעַתָּה, בְּנֵי, מִלְמַד אֲנִי אֶתְכֶם, לֹא מִפִּי כִּי מִפִּי ה'. * כִּי אַתֶּם
תִּשְׁמְעוּ אֶת-דְּבָרֵי מִפִּי, אוֹלָם אֲנִי שְׁמַעְתִּי אֶת דְּבָרֵי ה': הֵם כְּרַעַם גְּדוֹל עִם
תְּנוּעַת עֲנָנִים אֲשֶׁר אֵינָה פּוֹסְקֶת. * אֲנִי רָאִיתִי אֶת מְלִבוֹשׁ ה', אֵין לוֹ מִדָּה,
דְּמִיוֹן וְסוּף. * וְעַתָּה שְׁמַעוּ אֶת-דְּבָרֵי, מִה נּוֹרָא וּמִסְכָּן הוּא לְעַמֵּד לִפְנֵי מִלְךָ
בְּשֶׁר וְדָם. זֶה נּוֹרָא וּמִסְכָּן, כִּי רִצּוֹן הַמִּלְךָ מוֹת וְחַיִּים אוֹ חֵם גְּדוֹל.

מ

* כִּי, בְּנֵי, יוֹדַע אֲנִי אֶת-הַכֹּל מִפִּי ה'. כִּי רָאוּ עֵינַי [הַכֹּל] מִתְחַלָּה עַד סוּף
וְאֶת מוֹשְׁבוֹת הָעֲנָנִים הַמְּבִיאִים גֶּשֶׁם וְהַרוֹעֲמִים. * אֶת-אֵלֶּה הָרְאוּנִי הַמְּלָאכִים
הַשׁוֹמְרִים אוֹתָם וְאֶת-מִפְתָּחוֹתֵיהֶם. * וְאָרָא אֶת אוֹצְרוֹת הַשְּׁלֵג וְהַקְּרַח וְאֶת
מְקוֹמוֹת כְּנִיסָתָם אֲשֶׁר בָּהֶם הֵם עוֹלִים בְּמִדָּה. * הֵם מְעַלִּים בְּשֶׁרְשָׁרֶת
וּמוֹרְדִים בְּשֶׁרְשָׁרֶת. * פֶּן יִקְרַעוּ אֶת-הָעֲנָנִים בְּכַח וְיִשְׁחִיתוּ אֶת אֲשֶׁר עַל

פִּרְשָׁה ה (לט - נה)

מבוא

תִּכְן הַפְּרָשָׁה מְבַאֵר בְּכוֹתֶרֶת שְׁלֵה הַנִּמְצָאָת בְּמִקְצַת כְּתָבֵי הַיָּד: הוֹרָאוֹת חֲנוּךְ אֶל בְּנָיו. אַחֲרֵי דְבָרֵי
הַקְּדֻמָּה (לט, א-ז). הוֹדִיעַ חֲנוּךְ לְבְנָיו אֶת כָּל אֲשֶׁר רָאָה, בְּתוֹסֶפֶת פְּרוּשִׁים עַל הָאִמּוֹר לְעִיל. לְאַחֵר
שֶׁדָּבַר עַל הָאוֹצְרוֹת שֶׁרָאָה (לט, ו-מ, יא) תֵּאָדַר בְּאִרְכּוֹת אֶת מְקוֹם הַמְּשַׁפֵּט שֶׁל הַרְשָׁעִים (מ,
ט/ב-מב, ב) וְאֶת מְקוֹם הָאֲשֶׁר שֶׁל הַצְּדִיקִים לְחֵי נִצַּח (מב, ג-ד). בְּהַמְשָׁךְ דְּבָרָיו, אַחֲרֵי דְבָרִים
כְּלָלִיִּים (מג), עֲמַד עַל בְּרִיאַת הָאָדָם, עַל חוֹבוֹתָיו הַמוֹסְרִיּוֹת (מד), עַל מִצְוֹת הַבָּאָת קְרִבּוּת
(מה), עַל הַמְּשַׁפֵּט אֲשֶׁר יִעֲרַף לְבְנֵי אָדָם (מו), וְשׁוֹב עַל הַחוֹבוֹת הַמוֹסְרִיּוֹת (נא-ג). אַחֲרֵי-כֵן
הַדְּוִישׁ אֶת הַהִבְדָּלִים בֵּין הַצְּדִיקִים, שֶׁהֵיוּ מְאֻשְׁרִים, וּבֵין הַרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים (נב). הוֹהִיר אֶת
בְּנָיו שְׁלֵא יִסְמְכוּ עַל זְכוֹת אֲבִיהֶם (נג), צָנִם לְשִׁים לֵב לְדְבָרָיו וְלִסְפָּרָיו (נד) וְהוֹדִיעַם כִּי יִשׁוּב
אֶל הַשְּׁמַיִם הָעֲלִיּוֹנִים (נה).

לט

(ו) * מְלִבוֹשׁ ה' / הַדְּוִשָׁה כִּי לֹא אֶת אֱלֹהִים, וְאָרָא אֶת אֲדוֹנָי... וְשׁוֹלִיו מְלָאִים אֶת
מִמָּשׁ הוּא רָאָה. הַשְּׁוֹה דְבָרֵי הַנְּבִיא (ש, א): "הַחִקְל".

עלית חנוך אל גן עדן של הצדיקים

י וארא שם מקום מברך וכל-היצורים המברכים וכל אשר חיים בשמחה
 ובאשר בלי מדה ברחמי נצח. י ואמר: בני, ועתה אומר אני אליכם: אשרי ירא
 אלהים ועובדו, ואתם, בני, למדו להביא מנחות לה' למען ישמח את-חייכם.
 י אשרי שופט משפט צדק ולאמנה וליתום. י ועוזר לכל-העשויים ומלביש
 הערמים ונותן לחם לרעב. י אשרי סר מדרך פתלתל והולך בדרך ישרה.
 י אשרי זרע זרע צדקה כי יקצר שבעתים. י אשרי איש אמונה אשר ידבר
 אמת אל רעהו. י אשרי אשר בפיו חן וחסד. י אשרי המבין מעשי ה' ומפאר
 ה' אלהים.

מג

* הגה, בני, כל-הדברים אשר הוכנו לשמוש בני-אדם על הארץ כתבתי
 מאת ה', חרף וקניץ, את-הכל שמתי יחד. אני ספרתי את שעות השנים
 ומדדתי וכתבתי את כל-השעות ומצאתי את כל-ההבדלים. י שנה אחת
 נכבדת משנה אחרת, ויום אחד מיום אחר, ושעה אחת נכבדת משעה אחרת;
 כן איש נכבד מאיש אחר. זה בגלל רכושו הגדול, זה בגלל טוב לבו; זה
 בגלל תבונתו וערמתו ושתיקת לשונו ופיו כי אין גדול מיראי אלהים; הם
 יהיו מפארים לנצח.

מד

* ה' ברא את-האדם בנדיו ויעש את-דמותו דומה לו. ה' אלהים ברא את-
 הכל, גדול וקטן. הבוזה את פני האדם בוזה את פני ה'. י חרון ה' ומשפט

מג

(ב) * ושתיקת לשונו ופיו / הכוונה כנראה לאיש המשים עצמו כאלם ואינו משיב לדברי חרפות.

מד

(א-ב) מאחר שברא אלהים את האדם בדמותו, הבוזה את חברו כבוזה את אלהים.

(ב) * היורק בפני אדם / לאות בוז.

מה

(ב) * המרבה... לפני ה' / המדליק גרות במלה בהמות הפונה לעולות ולזבחים.
 (ג) * אין... [בהמות] / פונת המתבר להדגיש * באלה וכו' / אולם בוחן אלהים את
 פי אמנם דבר טוב הוא לכבד את אלהים האדם באלה, כי הם מראים כי לבו נכון

גדול על היורק בפני אדם, י אשרי [האיש] המסתיר את-פניו מאיש כזה,
 ויעזר לנשפט ויקים את-העשוק.

מה

י המרבה את-גרותיו לפני ה', ירבה ה' את-אוצרותיו. י אין לאלהים צורך
 לא [ב]לחם ולא [ב]גירות ולא [ב]מוזן ולא [ב]בהמות; באלה הוא בוחן את
 לב האדם.

מט

י ואני ושבוע לכם, בני, לפני היות אדם, הוכן לו מקום משפט, מדה ומאזנים
 אשר בהם יבחן האדם. הם מוכנים שם.

נ

* ואני אתן בכתב את מעשה כל-אדם. י ועתה, בני, בלו את-ימיכם בארץ
 רוח ובחסד למען תנחלו עולם אין-סוף לעתיד לבוא. י כל-מכה, כל-
 פצע, כל-חם, כל-דבר רע אשר יבוא לכם שאו למען ה' אלהים. י ואם
 תוכלו לגמל [רעה] לרעכם אל תגמלו לו, כי ה' הוא גומל לכם והוא יהיה
 הנוקם ביום המשפט הגדול. י אבדו כסף וזהב למען אח וביום המשפט
 תקבלו אוצר מלא.

נא

* שלחו ידכם ליתום ולא למנה. עזרו לפי יכלתכם את-העני. י אז תמצאו
 את-שכרכם ביום המשפט. י בקר, צהרים וערב בכל-יום טוב ללכת לבית
 אלהים ולברך את בורא הכל.

עם אלהים. בנסח הקצר המרחב מובאים להתבונן במעשי אלהים ולהפיץ את ספרי
 פאן (פרקים מ-מט) דברי חנוך המלעץ לבניו אביהם.

נ

(א) ראה נ, ב.

(ג) * חם / הפנה, פנראה, למחלה המחממת את הגוף יותר מדי.

נא

(א) * שלחו ידכם / לעזרה. השנה, וידיה להצית שייכל כל איש לבוא אליו בכל יום
 שלחה לאביהו" משלי לא, ט.
 (ד) * בכל יום / אולי זו היא פנתן של מלים לא מאחר מסוף ימי בית שני כבר היו במקומות
 רבים בתי-כנסיות אשר בהם היו מתאספים לתפלה בצבור.
 הפנה, פנראה, לא לבית-המקדש, אשר אין

נב

* אֲשֶׁר־י הַפּוֹתַח אֶת־פִּי לְשֹׁבַח ה'. * אָרוּר הַפּוֹתַח אֶת־פִּי לְחֶרֶף רַעְיוֹ. * אֲשֶׁר־י הַמִּפְאָר אֶת כָּל מַעֲשֵׂי ה'. * וְאָרוּר הַבּוֹ לִיצוּר ה'. * אֲשֶׁר־י הַרְוָאָה אֶת מַעֲשֵׂה יָדָיו. * אָרוּר הַמְשַׁדְּדֵל לְבַטֵּל מַעֲשֵׂי אַחֲרִים. * אֲשֶׁר־י הַשׁוֹמֵר יְסוּדוֹת אַבּוֹתָיו. * אָרוּר הַמְבַטֵּל חֻקֵי אַבּוֹתָיו וּגְבוּלוֹתֵיהֶם. * אֲשֶׁר־י הַהוֹלֵךְ וּמוֹלִיךְ בְּשָׁלוֹם. * אָרוּר הַהוֹרֵס אֶת־הַשָּׁלוֹם. * אֲשֶׁר־י הַמְדַבֵּר שָׁלוֹם וְלוֹ שָׁלוֹם. * הַכֹּל יוֹשֵׁם בְּמֵאזְנָיִם וְיִכְתֹּב בְּסִפְרֵים בְּיוֹם הַמִּשְׁפָּט. * וְעַתָּה, בְּנִי, שְׁמְרוּ אֶת לְבַבְכֶם מִכָּל־רָשָׁע, לְמַעַן תִּנְחַלוּ לְעוֹלָם אֶת מֵאזְנֵי הָאוּר.

נג

* אֵל תֹּאמְרוּ, בְּנִי, אָבִינוּ עִם אֱלֹהִים וְיִתְפַּלֵּל בְּעַדְנוּ [לְסִלִּיחַת] חֻטְאֵינוּ. * אַתֶּם רוֹאִים אֵיךְ כּוֹתֵב אֲנִי אֶת כָּל מַעֲשֵׂי אִישׁ וְאִישׁ. * אִישׁ לֹא יִבְטֵל אֶת־כְּתָבִי כִּי ה' רוֹאֵה הַכֹּל. * וְעַתָּה, בְּנִי, שִׁימוּ לֵב אֵל כָּל דְּבָרֵי פִי אַבִּיכֶם.

נד

* כִּי הֵם יִהְיוּ לְכֶם נִחְלַת שָׁלוֹם וְהַסְפָּרִים אֲשֶׁר כְּתַבְתִּי לְכֶם מֵאֵת אֱלֹהִים אֵל תִּסְתִּירוּם. דַּבְּרוּ בָהֶם אֵל כָּל־הַחֲפָצִים, לְמַעַן יִלְמְדוּ לְדַעַת אֶת מַעֲשֵׂי ה'.

נה

* כִּי הִנֵּה, בְּנִי, קָרַב יוֹם קִצִּי, הַמְלֵאכִים הַבָּאִים מֵאֵת ה' מְמַהְרִים לְמוֹעֵד

נב

- (ז) * הַרְוָאָה אֶת מַעֲשֵׂה יָדָיו / הַכְּנֵה לַמַּתְפַּרְנֵס (יב) * הוֹרֵס אֶת הַשָּׁלוֹם / לְפִי פִרוּשׁ אַחֵר: מַעֲמֵלוּ. הַמְפָרִיעַ לְאִישׁ הַשָּׂרִי בְּשָׁלוֹם.
- (י) * וּגְבוּלוֹתֵיהֶם / הַשְׂוֶה דָב' יֵשׁ, יֵד: כו.
- (יז) * תִּנְחַלוּ וְכו' / כְּשֵׁי־שָׁקְלוּ מַעֲשֵׂיכֶם בְּמֵאזְנָיִם.
- (יא) * וּמוֹלִיךְ / מַעוֹרֵר אַחֲרֵים לְלִכְתּוֹ. יִמְצְאוּ בְּאוּר, כְּלוֹמֵר טוֹבִים.

נג

(א) * אָבִינוּ עִם אֱלֹהִים וְיִתְפַּלֵּל בְּעַדְנוּ וְתִפְלוֹתָיו לְסִלִּיחַת עֲוֹנוֹתֵינוּ תִתְקַבְּלוּ. (ב) רֵאָה ה'. א. חֲנוּךְ לֹא יִנְהַג בְּמִשְׁוֵא פְנִים עִם בְּנָיו.

פ ר ש ה ו (נו - ט)

מ ב ו א

פִּרְשָׁה זוֹ כּוֹלֶלֶת אֶת הַשִּׁיחּוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת בֵּין חֲנוּךְ וּבֵין בְּנָיו. מִתּוֹשֵׁלַח שָׁאֵל אֶת אָבִיו מֵה הוּא

הַקְּבוּעַ, הֵם עוֹמְדִים לְפָנָי. * וּמִחֶרֶף אֵלֶיךָ אֵל הַשָּׁמַיִם הַעֲלִינִים לְנִחְלַתִּי הַנּוֹצְחִית. * לְכֵן מְצוּהָ אֲנִי אֶתְכֶם, בְּנִי: עֲשׂוּ רַק אֶת־הַטּוֹב לְפָנָי ה'.

נו

* וַיַּעַן מִתּוֹשֵׁלַח אֶת־חֲנוּךְ אָבִיו: מֵה הוּא, אָבִינוּ, הַמְזוּן הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וְנִכְיֵן אוֹתוֹ לְפָנֶיךָ לְמַעַן תִּכְרַךְ אֶת־בְּתִינוּ וְאֶת־בְּנֵיךָ וְאֶת כָּל־מִשְׁפַּחְתְּךָ וְכֵן תִּכְבֵּד אֶת־עַמְּךָ וְאֶת־רֵיכָן תִּלְךָ מִפֶּה. * וַיֹּאמֶר חֲנוּךְ אֵל בְּנָיו: שְׁמַעוּ, בְּנִי, מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר מִשְׁחַנִּי ה' בְּשִׁמְן כְּבוֹדוֹ לֹא בָּא בִּי מוֹזֵן: אֵינִי חֹפֵץ עוֹד בְּמוֹזֵן הָאָרֶץ.

נז

* קְרָא לְאַחֶיךָ וּלְכָל בְּנֵי בֵיתֵנוּ וּלְזִקְנֵי הָעָם וְאֲדַבֵּר אֲלֵיהֶם וְאֵלֶיךָ. * וַיִּמְהַר מִתּוֹשֵׁלַח וַיִּקְרָא לְאַחָיו רַעִים, רִים, חֶרְמִיּוֹן, אֲזוּכָן וּלְזִקְנֵי הָעָם וַיָּבֵא אֶת־כָּלֶם לְפָנֵי חֲנוּךְ אָבִיו. וַיִּכְרַךְ אוֹתָם וַיֹּאמֶר לָהֶם:

נח

* שְׁמַעוּ, בְּנִי, בִּימֵי אָדָם אָבִינוּ יָרַד ה' אֱלֹהִים וַיִּפְקֹד אֶת כָּל־בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר הוּא עֹצְמוֹ עֲשָׂה. * וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים לְכָל חַיַּת הָאָרֶץ וּלְכָל בְּעָלֵי אֲרָבַע רַגְלִים וּלְכָל רִמְשֵׁי הָאָרֶץ וּלְכָל־הָעוֹפּוֹת וַיְבִיאֵם לְפָנָי אָדָם אָבִינוּ, וַיִּקְרָא [אָדָם] שְׁמוֹת לְכָל־הַמִּתְנוֹעֵעַ עַל הָאָרֶץ. * וַיִּכְנַע אֱלֹהִים לְפָנָי אָדָם אֶת כָּל־הַנִּמְצָא וַיַּעַשׂ אֶת־כָּלֶם מוֹעִילִים לְמַעַן יִכְנַעוּ לְפָנָי אָדָם וַיִּשְׁמַעוּ לוֹ, כִּי עָשָׂה

הַמֵּאֲכֵל הָרִצִּי לוֹ כְּדֵי שִׁיכְרַךְ אֶת בְּנָיו לְפָנֵי הַסְּתַלְקוֹ מִן הָעוֹלָם הַזֶּה, וְחֲנוּךְ הִשִּׁיב כִּי כָּבַד אֵין לוֹ חֶסֶף בְּמֵאֲכֵל (ז); וְאַחֲרֵי־כֵן קָרָא אֵלָיו לְכָל בְּנָיו וּלְזִקְנֵי הָעָם (ח), הַדְּגִישׁ אֶת יִתְרוֹנוֹ שֶׁל הָאָדָם עַל שְׂאֵר הַיְצוּרִים (נח), וְחֲזַר עַל עֲצוֹתָיו הַטּוֹבוֹת (נט-ס).

נז

(א) * מִתּוֹשֵׁלַח / בְּנִסַּח הַסֵּלֶכֶי בָּא הַשֵּׁם כָּאֵין וְלִהְיוֹן מִשְׁפַּחְתְּךָ / הַשְׂוֶה מַעֲשֵׂה יִצְחָק וְעֲשׂו (בר' כו). (ב) * מִן הַיּוֹם ... כְּבוֹדוֹ / רֵאָה כה. ט.

נח

(ב) לְעֵיל (א. י) הַזְּכֵר כְּכֵן חֲנוּךְ, מְלַבֵּד מִתּוֹשֵׁלַח, רַק רַעִים.

נח

(ב) רֵאָה בר' יט. (ג) רֵאָה שם א, כה. * מוֹעִילִים / מְכַשְּׂרִים לְהוֹעִיל לְבְנֵי הָאָדָם.

ה' את-הָאָדָם מוֹשֵׁל עַל כָּל אֲשֶׁר לוֹ. י לֵכֵן לְאָדָם לְבַדּוֹ מִבֵּין כָּל בְּעַלֵי הַחַיִּים נִתְּנָה נַפְשׁוֹ. לְנַפְשׁוֹת הַבְּהֵמוֹת בְּעוֹלָם הַגְּדוּל מְקוֹם אֶחָד וְעֵדֶר אֶחָד. י כִּי כָל נַפְשׁ הַחַיּוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה ה' תִּסְגַּר עַד הַמִּשְׁפָּט הַגְּדוּל וְכָל-הַנְּפָשׁוֹת מֵאֲשִׁימוֹת אֶת-הָאָדָם.

נט

* כָּל-הַמַּאֲכִיל בְּרַע נַפְשׁ בְּהֵמָה מִטָּמֵא אֶת-נַפְשׁוֹ הוּא. * אוֹלָם הַמְבִיֵא קָרְבָן מִבְּהֵמוֹת טְהוֹרוֹת מִרְפָּא אֶת-נַפְשׁוֹ הוּא וְהַמְבִיֵא קָרְבָן מֵעוֹפּוֹת טְהוֹרִים, מִרְפָּא אֶת-נַפְשׁוֹ הוּא.

ס

* עוֹשֶׂה רָעָה לְנַפְשׁ אָדָם עוֹשֶׂה רָעָה לְנַפְשׁוֹ הוּא וְאִין לוֹ מִרְפָּא לְעוֹלָם. י הַמְבִיֵא אָדָם לְדֶרֶךְ רָעָה לֹא יִכְלֶה מִשְׁפָּטוֹ לְעוֹלָם.

סא

* עָמָה, בְּנֵי, הַשְּׁמֵרוֹ לָכֶם מִכָּל-רִשְׁעָה אֲשֶׁר שָׁנֵא ה', וְעוֹד יוֹתֵר מִכָּל-נַפְשׁ חַיָּה. * אֲשֶׁר יִבְקֹשׁ אִישׁ לְנַפְשׁוֹ מֵה', כֵּן יַעֲשֶׂה לְכָל-נַפְשׁ חַיָּה. הוּא הַכִּין מְעוֹנוֹת

(ד) * נַפְשׁ / אִם זֶה הוּא הַנְּסַח הַנְּכֹחַ, נִרְאָה לְבָאָר: נַפְשׁ עֲלִיּוֹנָה, שִׁישׁ לָהּ רִצּוֹן וּבִינָה. לְפִי נְסַח אַחֵר הַכְּתוּבָה שׁוֹנֵה לְגַמְרֵי: רַק בְּנֵי-הָאָדָם מִכָּל בְּעַלֵי-הַחַיִּים יִשְׁפָּטוּ בַיּוֹם הַדִּין. * לְנַפְשׁוֹת וְכוּ' / אִם הַכְּתוּבָה לְעוֹלָם הַזֶּה, נִרְאָה לְפָרֵשׁ: אִין הַבְּדִל בֵּין בְּהֵמָה לְבֵין בְּהֵמָה: כִּלְוֹן מֵהַחַיִּים קְבוּצָה אַחַת שֶׁל בְּעַלֵי-חַיִּים בְּלִי רִצּוֹן וּבְלִי בִינָה. אִף אֲשֶׁר כִּי הַכְּתוּבָה לְמָה שֶׁיִּקְרָה אֶת הַבְּהֵמוֹת אַחֲרֵי מוֹתָן. רְאֵה בַּפְּסוּק הַבָּא.

(ו) * תִּסְגַּר עַד הַמִּשְׁפָּט הַגְּדוּל / אוֹלֵי הַכְּתוּבָה: נַפְשׁוֹת הַבְּהֵמוֹת תִּשְׁמַדְנָה אַחֲרֵי הַמּוֹת: לֹא יִחַל עֲלֵיהֶן הַמִּשְׁפָּט הָאֱלֹהִי הַמְבַחֵן בֵּין צַדִּיק לְרָשָׁע. לְפִי נְסַח אַחֵר: לֹא תִסְגַּר וְהַכְּתוּבָה, כְּנִרְאָה, נַפְשׁוֹת הַבְּהֵמוֹת לֹא תִשְׁמַדְנָה עַד יוֹם הַדִּין כִּדִּי שְׁתִּיכְלְנָה לְהַאֲשִׁים אֶת בְּנֵי הָאָדָם עַל הַרְעָה שְׁעָשׂוּ לָהֶן. * וְכָל הַבְּהֵמוֹת מֵאֲשִׁימוֹת אֶת הָאָדָם / עַל הַרְעָה שְׁעוֹשִׂים לָהֶן בְּנֵי-אָדָם כְּמִבְּאָר בַּפְּרָק הַבָּא.

נט

(א) * הַמַּאֲכִיל בְּרַע נַפְשׁ בְּהֵמָה / נוֹתֵן לְבְּהֵמוֹת מוֹזֵן רַע. (ב) כְּנִרְאָה, רוּצָה הַמְחַבֵּר לְהַדְגִּישׁ כִּי אִין חֲטָא בְּאָדָם הַשּׁוֹחֵט בְּהֵמוֹת כִּדִּי לְהִבִּיא קָרְבָן.

ס

(ג) * הַמְבִיֵא ... רָעָה / הַמְכַשִּׁיל אֶת רַעְהוֹ. * לֹא יִכְלֶה וְכוּ' / לֹא יִהְיֶה סוּף לְעוֹנָשׁוֹ.

רְבִים, בְּתִים טוֹבִים מְאֹד, וּבְתִים רָעִים בְּלִי מִסְפָּר. אֲשֶׁרִי הַהוֹלֵךְ לְבְּתִים הַנְּעִימִים.

סב

* אֲשֶׁרִי הַמְבִיֵא בְּאֶרֶץ רוּחַ מִתְּנָה לְפָנָי ה' כִּי יִמְצָא סְלִיחָה לְחַטָּאִים. * אִם יִקְבַּע אָדָם בְּפִיו מוֹעֵד לְהִבִּיא מִתְּנֹת לְפָנָי ה' בַּעֲשׂוֹתוֹ זֹאת יִמְצָא סְלִיחָה. אֲכַל אִם יַעֲבֹר הַמוֹעֵד הַקְּבוּעַ וְהוּא חֹזֵר מִדְּבֹרוֹ לֹא יִכְפַּר עוֹנוֹ.

סג

* אִם יִכְסֶּה עֵרֶם וַיִּתֵּן לְחֶם לְרַעֵב הוּא יִמְצָא סְלִיחָה. * אֲכַל אִם לְבוֹ מִתְּאוּנָן, הוּא מְאֹבֵד אֶת-צַדִּיקְתּוֹ. * וְאִם כַּאֲשֶׁר יִשְׁבִּיעַ אוֹתוֹ, יָבוֹז לוֹ, יֵאבֵד אֶת כָּל-מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים וְלֹא יִמְצָא [סְלִיחָה] כִּי כָּל אֲשֶׁר יָבוֹז שָׁנֵא הוּא לָה'.

סד

* וַיְהִי כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר חֲנוּךְ אֶל בְּנָיו וְאֶל שָׂרֵי הָעָם, וַיִּשְׁמְעוּ כָּל-הָעָם וְכָל-הַקְּרוֹבִים לוֹ אֵיךְ קָרָא ה' לְחֲנוּךְ. וַיִּסְכְּימוּ יַחַד וַיֹּאמְרוּ: בּוֹאוּ, תְּנוּ לָנוּ לְנֹשֶׁק

סא

(א) * וְעוֹד יוֹתֵר וְכוּ' / אוֹלֵי הַכְּתוּבָה לְרַצַּח: (ב) * הוּא / אֱלֹהִים. * בְּתִים טוֹבִים / בֶּן הַשְּׁמֵרוֹ לָכֶם מִלְּאֲבֹד נַפְשׁ חַיָּה, כְּמוֹכֵן, שֶׁל אָדָם. עֵדוֹן. * וּבְתִים רָעִים / בְּנֵי הַנְּבִים.

סב

(ב) הַכְּתוּבָה לְגִדְרִים. * יַעֲבֹר הַמוֹעֵד / אַחֵר לְפָרֵשׁ, לְפִי הַעֲנֹק, אֶת נְסַח כְּתָבֵי הַיָּד אֲשֶׁר לְשִׁלְמָם (דב', כג, כד). * חֹזֵר מִדְּבֹרוֹ / לֹא שָׁלַם אֶת נִדְרוֹ (שם שם, כו). * לֹא יִכְפַּר עוֹנוֹ / כֵּן נִרְאָה אַחֵר

סג

(ב) * לְבוֹ מִתְּאוּנָן / אִינוּ נוֹתֵן בְּרִצּוֹן טוֹב וּבְנַפְשׁ חֲסָפָה. * הוּא מְאֹבֵד אֶת צַדִּיקְתּוֹ / לֹא יִהְיֶה לוֹ שְׂכָר עַל הַצַּדִּיקָה שְׁעָשָׂה.

ס ר ש ה ז (סד - סו)

מבוא

כָּל קְרוֹבֵי חֲנוּךְ הַתְּאֵסְפוּ אֵלָיו, לְהַפְרִיד מִמֶּנּוּ וְהֵם בְּקָשׁוּ מִמֶּנּוּ שֶׁיִּכְרַכֵּם (סד). חֲנוּךְ הוֹפִיר שׁוֹב לְשׁוּמְעָיו אֶת יִתְרוֹת הָאָדָם וְדִבֵּר עַל צַדִּיקִים שֶׁל הַצַּדִּיקִים וְשֶׁל הַרְשָׁעִים אַחֲרֵי יוֹם הַמִּשְׁפָּט

את-חנוך. * ויבואו עד ארבעת אלפים איש ויבואו אל מקום [הנקרא] אחוזן אשר בו חנוך ובניו. * ויחלו וקני העם לנשק לחנוך לאמר: ברוך אתה לה מלך עולם. * ועתה ברוך את-עמך וכבד אותנו לפני ה'. * כי בחר בך ה' ומנה אותך לנושא חטאינו. ויאמר חנוך אל כל-העם:

סה

* שמעו, בני, בטרם קבלה הבריאה את-הצורה, קבע ה' את זמן כל-היצורים. אז ברא את כל-בריותיו נראות ולא-נראות, * ויעש אלהים את-האדם בדמותו ויתן לו עינים לראות ואזנים לשמע, לב לחשב וכינה לעוזן עצה. * ויקבע את-הזמן למען האדם ויחלקו לעונות, לשנים, לחודשים, לשעות, למען יוכל [האדם] לחשב על שגגות העונות וסופן ועל תחלת השנים, הימים והשעות וישים לב למותו. * וכאשר תכלה כל-הבריאה אשר ברא ה' וכל-אדם יבוא אל משפט ה', אז יכלו העונות ולא יהיו עוד שנים וחודשים וימים ושעות, הם לא יחשבו עוד כי אז יתחיל דור בלי סוף. * וכל-הצדיקים יאספו בדור הגדול וכל דורות הצדיקים יאספו יחד ויהיו נצחיים ובלתי משחתיים. * ומאז לא יהיה עוד להם עמל, לא מחלה ודכאון, לא דאגה ועני,

באחרית הימים: כל הרשעה וכל העמל יכלו, והצדיקים יהנו מפל טוב (סה). בסיום דבריו שוב הזהיר את שומעיו להשמר מפל רע (סו). בפרק האחרון (סז) מספר על צלית חנוך לעיני כל.

סד

- (ב) * אחוזן / שם מקום שאין לזהותו.
- (ה) * ומנה... חטאינו / נתן לה אלהים את התפקיד להביא סליחה על חטאינו.

סה

- (א) * נראות ולא נראות / בני אדם ומלאכים. לחשב פי ימי חייו על האדמה מגבלים וכי
- (ג) ידיעת העתים ותחלתן מביאה את האדם הוא עתיד למות.

לא לילה וחשף, כי אור גדול בלי סוף אשר לא יכרת. * וכן עזן הגדול יהיה להם מפלט ומקום מושב לעולם ולא יסבלו עוד רשעה על הארץ. ה' יוריד השקדה גדולה על הארץ וכל קיום הארץ יאבד. * כי יודע אני כי [הארץ] תסוף במהומה ותאבד, ואחי בלבד ישמר ביום ההוא ובני משפחתו והשמש.

סו

* ועתה, בני, שמרו נפשותיכם מפל-רשע אשר ה' שגא.

סז

* ובעוד היה חנוך מדבר אל העם, ויורד ה' אפלה על הארץ ויהי חשף ויכס את כל-האנשים העומדים עם חנוך. * וימתינו המלאכים ויקחו את-חנוך ויביאוהו אל השמים העליונים, והוא קבלו וישימהו לפניו לעולם. ויסר החשף מעל הארץ ויבוא שוב אור. * ויראו כל-העם ולא הבינו איך נלקח חנוך וישבחו אלהים. ויבואו אל בתיהם אלה אשר ראו הדברים האלה. כבוד לאלהינו לעולם, אמן.

- ו-ח) בתיים הנצחיים של העולם הבא אין עוד חלקת עתים חמנים.
- ט) תאור התיים הנצחיים, חיי אשר בלתי-מגבל.
- י) בעולם הבא, אשר בו חלק לצדיקים, אין עוד חלוק דורות: כלם יהיו דור נצח אחד.
- ז) תאור התיים הנצחיים, חיי אשר בלתי-מגבל.
- ח) בעולם התחתון, העולם הזה, יאבד כליל. * אחי... ובני משפחתו / הצדיקים שבדור ההוא: כל שאר בני הדור ישמדו.

סז

- (ב) * והוא / אלהים. הוא הנכון: ויבינו. * כבוד לאלהינו וכו' / חתימת הספר.
- (ג) * ולא הבינו / לפי נסח אחר, אשר אולי

מפתח שמות האנשים והמקומות

כוכב, סימן פי השם נמצא רק בהערה.

השם תנוף לא הכנס למסותח.

אָדָם ה, גי; ל, ח; לג, יא; נח, א; נח, ב; נח, ג; נח, ד	מִיכָאֵל כב, ח; כב, ט; כב, י; לג, י
אֲרִיאֵל כה, א	מְסוּסִילוֹם נו, א
אָזוּכָן נו, ב	מְרִיזָךְ לג, יא
אָחִיזֶן סד, ב	מִשָּׁה בן מִימֹן כ, ב
אִידוֹאֵל כה, א	מְתוֹשֶׁלַח א, י; נו, א; נו, ב
אֲרִיזָךְ לג, יא	
	נָח לה, א; לה, ב
גְּבִרְיָאֵל כא, ג; כא, ה; כד, א	
וְרַנִּיל כב, יא	עִירְדָא, י
וְרֶטִיל כב, יא; כב, יב; כג, ג	קָזָן א, י
חַנְנִיא, ר' כט, ג	רִים נו, ב
חַרְמִיּוֹן נו, ב	רַמְבַּ"ם ראה משה בן מימון
יֹחָנָן, ר' כט, ג	רְעוּאֵל לג, ו
	רְעִים א, י; נו, ב
לְוִי ד, ב	שְׁמוּאֵל לג, ו
	שֵׁת לג, יא